

ČESKÁ KNIŽNICE

NAKLADATELSTVÍ HOST

Svatopluk
Čech
VÝLETY
PANA
BROUČKA

Svatopluk Čech

VÝLETY PANA BROUČKA

PRAHA — BRNO 2016

ČESKÁ KNIŽNICE

Vydávají Nadační fond Česká knižnice, Ústav pro českou literaturu
AV ČR, v. v. i., a vydavatelství Host

www.kniznice.cz

ÚSTAV
PRO ČESKOU
LITERATURU
AV ČR, v. v. i.

Akademie věd
České republiky

Strategie AV21
Špičkový výzkum ve veřejném zájmu

Ediční přípravu svazku zajistil Nadační fond Česká knižnice za finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

Vychází za finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

EDIČNÍ PŘÍPRAVA A KOMENTÁŘ MICHAL TOPOR
VĚDECKÁ REDAKCE VĚRA MENCLOVÁ

EDITOR © MICHAL TOPOR, 2016

COMMENTARY © MICHAL TOPOR, 2016

COVER ART © NÁRODNÍ GALERIE V PRAZE, 2016

© NADAČNÍ FOND ČESKÁ KNIŽNICE, 2016

© ÚSTAV PRO ČESKOU LITERATURU AV ČR, v. v. i., 2016

© HOST — VYDAVATELSTVÍ, S. R. O., 2016 (ELEKTRONICKÉ VYDÁNÍ)

ISBN 978-80-7491-829-2 (FORMÁT PDF)

ISBN 978-80-7491-830-8 (FORMÁT EPUB)

ISBN 978-80-7491-831-5 (FORMÁT MOBIPOCKET)

VÝLET PÁNĚ BROUČKŮV DO MĚSÍCE

Cestopisné črty od B. Rouska

I/

(POETICKÉ LÍČENÍ NOCI A SVATOVÍTSKÉHO CHRÁMU. — ČTENÁŘ SEZNAMUJE SE S PANEM BROUČKEM. — PŘELUD ZEMĚTŘESNÍ. — ROZJÍMÁNÍ O MĚSÍCI. — AUTOR A ZOLA. — JAK SE DOSTAL PAN BROUČEK DO MĚSÍCE. — POKYNUÍ NAŠIM UČENCŮM.)

Byla jasná letní noc. Velebný kolos svatovítský koupal ve stříbrné záři své štíhlé pilíře a květnaté fiály, své lehké oblouky s ozdobou kamenných krajek a vrhal na osvětlené svoje plochy fantastické stíny oněch kamenných úpon a kmenů, že vypadal jako báječný chrám duchů, utkaný z kouzelných svitů a mystického šera.

V posvátném klidu dřímala zde ta zkamenělá hymna minulosti uprostřed mrtvého okolí; jen ze dvou oken starého domu v těsné uličce, táhnoucí se za chrámem podél Jeleního příkopu, zářilo ještě pozdní světlo a zazněly rušivé zvuky.

Zavrzly totiž dveře vedoucí na ulici a z nitra ozvalo se: „Nu tedy spánembohem, pane Würfl!“

„Šťastnou dobrou noc, pane domácí! Račte nás brzy zase navštívit!“ odpověděl druhý hlas.

Na ulici vystoupila poněkud hápavým krokem tajemná postava mužská, zahalená — Však nikoli! Vidím, že jsem z poetického,

trochu arbesovsky zbarveného úvodu bezděky zhupnul do střízlivé prózy, a proto mohu již prostě říci, že pan Brouček opustil známou hradčanskou hospůdku a zvolna se vracel ku svému obydlí ležícímu někde na Starém Městě. Vracel se nadobýče pozdě; ale nepřipouštěl si proto žádných starostí — doma za gardinami očekávala ho pouze „sirá poduška“, kterou však zatvrzelý náš paníc, básníkovi navzdor, nikdy „neskrápl slzami“.

Pan Brouček je sice domácím pánem, ale nenáleží dokonce k těm nadutým prázdným měchům, za jaké hladomřiví spisovatelé z nízké závisti pány domácí šmahem vydávají. Má přirozený důvtip a od termínu k termínu nazbyt prázdného času, aby vědomosti své v nejrůznějších směrech rozšiřoval. Činí tak ovšem bez určité soustavy jako těkavý ochotník, dle nahodilých podnětů a chvilkových libůstek. Následkem toho kupí se v jeho skromné knihovně velmi míchaná společnost: knížka o chovu kanárek vedle dějin francouzské revoluce, egyptský snář vedle populárního díla o soustavě těles nebeských, návod k domácí výrobě likérů vedle Hýnova Dušesloví zkušebního atd. A stejně pestrá směs vědomostí tísní se v jeho hlavě. Ale má přitom zdravý názor života, jen trochu přitemnělý stínem pesimismu. Posuzuje dosti přísně a někdy s řízným sarkasmem denní události, nedostatky obecní správy, zřízení společnosti, nové zákony a jiné záležitosti veřejné. Ostatně měnívá se škarohlídství jeho pozvolna v jasnější a nadějnější náladu, čím častěji se plní vysoká sklenice s lesklým cínovým víčkem, za kterou obyčejně mívá své poučné přednášky.

Dnes nenašel v hostinci pana Würfla sourodou společnost, a seděl proto mlčky jako fakír v koutě, zabrán v pochmurné rozjímání o nicotě života pozemského a zalétaje si pro útěchu do hvězdných oblastí, s nimiž se v posledních dnech následkem nové libůstky, vrcholící v zakoupení populárního dílka o Měsíci, horlivě seznamoval. Teprve, když zbyl s hostinským samotěn v hospůdce, zapředel s ním rozmluvu; debatoval s panem Würflem živě o soustavě kráterů měsíčních a pronesl nakonec pevné přesvědčení, že Měsíc navzdor nevěřícím učencům hostí živé bytosti, což pan Würfl s nápadným mrknutím na hodiny důrazně potvrdil.

Pan Brouček začal i snášeti důvody pro svůj náhled, ale pohledy hostinského na hodiny opakovaly se tak hustě a okázale, že nemohl nepoznati tendence jejich. Ukončil tedy svůj výklad posledním douškem a vyšel do lunojasné noci.

Venku zastavil se před chrámem. Byl patrně uchvácen velebnou jeho krásou v magickém osvětlení měsíčním. Klonil se tu napravo, tu nalevo, jako by krásné jednotlivosti vznešené stavby oceňoval z různých stran; chvílemi prohýbal se daleko nazad, jako by chtěl prozpytovat nejvyšší hroty v koruně kamenného obra, a chvílemi nachyloval se zase hluboko vpřed, jako by vzdával hold pokory posvátnému jeho majestátu. Ale pojednou upoutal všechnu jeho pozornost zvláštní úkaz. Zpozoroval divnou nejistotu a pohyblivost obrysů: přímky se jaksi kolísaly a vlnily, křivky se lámaly, pilíře pohybovaly se k sobě a od sebe jako štíhlé kmeny lesní větrem, sama věž účastnila se patrným kolísáním v obecném vzruchu, jež těžko bylo vysvětliti jinak než náhlým zemětřesením... Pan Brouček ucítil sám na sobě podobné kolébání a jat bázní spěchal odtud.

Brzy však se upokojil. Úkaz onen byl zřejmě pouhý prelud. Zvolna kráčel dále kolem svatojirského kostela mezi pošmurnými budovami směrem ku Starým zámeckým schodům a prodlužoval si požitek romantické noční procházky častými oklikami z jedné strany ulice na druhou.

Pohled jeho zatoulal se bezděky ku hvězdnaté obloze a spočinul na krásném úplňku. Klidně a snivě shlížela dolů ta jemná stříbrná tvář s neurčitými rysy, jež vynikaly jen slabě z jasného terče jako vtlačené kresby hostie. Pro pana Broučka měly arciny, co se stal hvězdářským ochotníkem, zcela jiný význam. Představoval si v nich ohromná pohoří, rozsáhlé doliny, vyhaslé sopky, zející rozsedliny. Přesto ustoupil brzy opět vědecký interest poetickému dojmu, s nímž se mísil pocit lehké bázně. Pan Brouček měl totiž některé podivnůstky, mezi nimiž byla utkvělá myšlenka, že náleží k lidem podrobeným tajemnému přitažlivému kouzlu Měsíce. Neměl k domněnce své jiného podkladu mimo ten, že se probudil několikrát místo v posteli vedle ní na podlaze. Ale přesto zavíral vždy na noc pečlivě dřevěné okenice,

aby nepronikla do ložnice ani nitka potměšilé stříbrné příze, která by jej spícího mohla vytáhnouti kams na větrné štítý domů a voditi po úzkých římsách nad strašlivou propastí.

I teď prochvěla jím na chvíli ona bláhová bázeň. Ale pak si připomenul, že bdí, že v plném sebevědomí údy své ovládá, a není tedy v onom bezbranném, trpném stavu, v němž nebeský zákeřník oběti své přepadává. Upokojiv se, pohlédl domnělému nepříteli směle v tvář a brzy smířil se s ním tou měrou, že v něm nalézal čiré zalíbení. Obrat ten zračil se v úvahách, jež cestou polohlasně pronášel.

Nevypadáš zle, ty bledý brachu tam nahoře! Usmíváš se tak tiše a spokojeně, jako bys neměl ani zdání o starostech a trampotách, jejichž domovem jest naše Země. Ó, jistěže jsou tvoji obyvatelé šťastnější nežli my ubozí pozemšťané. Na tobě není asi domů, které by svým majitelům přinášely více svízeli a mrzutosti než potěšení, ty neznáš jistě advokátů a berních úřadů, tvoji bydlitelé neztrpčují si navzájem život úskoky a pomluvami, šejdířstvím a darebáctvím všeho druhu. Na tobě nevycházejí noviny, které by čtenáři každodenně kazily snídani a bouřily žluč politickými jeremiádami a polemikami, zprávami o uprchlých zlodějích a nevypátraných vraždách, o podvodných křídách a zasedáních říšské rady. Ostatně, ať na tobě jakkoli, hůře nežli u nás nemůže býti najisto. Na Zemi je už k zoufání: všude lakotná rvačka o sousto chleba, boj stavu proti stavu, zášť národu proti národu, válka všech proti všem, vláda brutální moci. Láska a humanita vystěhovaly se dávno kams mezi hvězdy a svoboda zůstala toliko na papíře — ve skutečnosti stanou se národové brzy hromadami nevolných loutek, klopících daně a nosících různobarevné uniformy pro zábavu několika mocných pánů...

Za této pesimistické samomluvy došel pan Brouček Starých zámeckých schodů. Přes nízkou zeď zadíval se dolů, kde tměla se spousta domů, z níž trčely různotvárné věže a vížky do jasné záře měsíční. Avšak jen chvíli bavit se tímto pohledem; pak vzhlédl opět ku Měsíci jat nyní skutečně jakousi kouzelnou přitažlivou mocí.

Skoro se ostýchám napsati, co následovalo. Víím, že jsou vědecké předsudky příliš mocné, než aby někdo mé historii uvěřil a nenazval ji hloupou báchorkou. Ale nemohu kvůli předsudkům těm líčiti věc jinak, nežli jak se skutečně zběhla.

Pan Brouček vylezl na zeď a krácel s okem stále na Měsíc upřeným zvolna po ní. Pod tou zdí táhne se po svahu hradčanského návrší nějaká rozsáhlá panská zahrada, v hořejší, příkrřejší části terasovitě upravená a na jednom místě opatřená dvojími kamennými schody, jež v odstavcích od sebe se rozbíhají a zase sbíhají, ovroubeny jsouce prolamovaným kamenným zábradlím v barokovém vkusu. Vedou vzhůru k malému zahradnímu domku, jenž vystavěn jest u samé zdi. Možná, že můj popis není zcela přesný; ale nejsem zolistou, abych kvůli dokonalé věrnosti v nejlepším odložil pero a běžel dříve na Hradčany podívat se na ty schody a na ten domek.

Pan Brouček krácel tedy po zdi k domku. Nevím, je-li střecha jeho nad onu zeď tak málo povýšena, že se na ni člověk bez obtíže dostatí může. Jisto jest pouze, že pan Brouček na dotčené střeše vskutku se ocítil. Vylezl na její hřeben, a posadiv se tam rozkročmo, obemknul železnou větrnou korouhvičku. Oko jeho bylo dosud nezdolnou mocí upoutáno k luně a se směsí hrůzy a zvláštní rozkoše začal brzy pociťovat na celém těle působení magické síly. Proti vůli začaly se rozkročené jeho nohy zdvihati nazad, výše a výše, již neseděl jízmo, nýbrž ležel na břiše vodorovně na hřebenu střechy, drže se rukama pevně korouhvičky; ale vzadu zdvihaly se zvolna nohy jeho do vzduchu, již zdvihal se i dřík; již celé tělo, taženo silou nezdolnou, vznášelo se kolmo, hlavou dolů a nohama k nebesům, v povětří nad střechou pavilónu, a jen natažené ruce držely se ještě křečovitě hrotu větrné korouhvičky. Avšak jejich síla byla slabá proti neznámé moci; pustily se posléze a — Newtonova důvtipná vědecká stavba rozpadá se tím v bídné trosky — pan Brouček padal s úžasnou rychlostí — nikoli k zemi, nýbrž směrem od země do nesmírného prostoru světového...

S děsným chvatem zapadala pod ním Praha do hlubiny, mizela se všemi podrobnostmi krajiny v jednotvárném povrchu

velikého kruhu, který se rozšiřoval více a více — ale pan Brouček neviděl již ničeho, neboť smysly jeho zastřela mrákota.

Čtenář již asi tuší z nadpisu, kam pan Brouček dopadl. Ano, pan domácí procítl ze své mrákoty — na Měsíci. Co tam viděl a zažil, vyličím věrně dle jeho důvěrných sdělení v kapitolách následujících.

Doufám, že vyplním tímto měsíčním cestopisem citelnou mezeru naší literatury. Naši páni profesori zcestovali o prázdninách již celý svět a popsali nám všechny známé a neznámé končiny zemské již tolikrát a tak důkladně, že je věru potřeba ohlédnouti se trochu dále, má-li cestopis ještě někoho zajímati. Ovšem reelní, pravdivý cestopis, nikoli nějaká julesvernovská fantazie, na kterou se již také nikdo nechytí a s kterou, prosím, abyste moji práci nesměšovali.

Zároveň upozorňuji na své dílo naše učence. Naskytuje se jim příležitost obrátiti na sebe a naši mladou univerzitu zřetel celé učené Evropy. Radím důtklivě, aby příležitost tu chytili za pačesy — kdožví, kdy se zase podobná naskytne!

Prostých českých náčrtků si za hranicemi nikdo nevšimne; ale zpracují-li naši učenci materiál v nich obsažený po vědecku ve světové řeči německé, proslaví jména svoje od pólu k pólu a v jejich slavozaří sloniti se bude celý národ. Materiál onen je skutečně dlouhým řetězem objevů vpravdě epochálních, které změni ze základů dosavadní vědecký názor světa.

II/

(PROCITNUTÍ. — NEOBYČEJNÉ ÚKAZY PŘÍRODNÍ A POCHYBNOSTI PANA BROUČKA. — ZEMĚ V POSLEDNÍ ČTVRTI. — REKLAMA PRO B. KATZERA. — VÍTĚZNÁ POTYČKA S UČENCI. — FALEŠNÉ VÁHY NA MĚSÍCI. — ELEGICKÉ ROZJÍMÁNÍ. — PAN BROUČEK TANČÍ KANKÁN. — POTMĚŠILÝ STÍN.)

Pan Brouček, nabyv opět smyslů, otrásl se zimou a vrazil si rukama prudce do očí, ač je hodlal jen trochu promnouti. Prohlédnuv

shledal, že panuje vůkol něho hluboká tma. Tápal kolem sebe; poznal, že leží na holé, skalnaté, mrazivě studené půdě. Povznesl oči k obloze; na tmavém jejím sklonu třpytily se hvězdy démantovým leskem. Ale když hlavu obrátil na druhou stranu, spatřil tam podivný úkaz: cosi jako vysoký trojúhelník bílého světla zdvihalo se od černého obzoru do nočního nebe. V temnu před ním šerily se tu a tam neurčité obrysy.

Avšak pojednou oslepilo pana Broučka ze strany onoho zářivého trojúhelníku pronikavé, nesnesitelné světlo. Musel si zakrýti oči. Usedl zároveň a podivil se, s jakou neobyčejnou pružností se při tom vztyčila, ba skoro vymrštila hořejší polovice jeho těla. Obrátiv se zády k oslepující záři, pohlédl do krajiny na opačnou stranu. Bože, jaké překvapení! V plném denním světle, v oslnivé jasnosti trčelo tu několik holých, různobarvých skal z temnoty jako pusté ostrovy z černého moře. Ba věru, je to spíše nějaká hustá, jak uhlí černá tekutina nežli pouhá temnota, která přec nemůže býti tak neskonale čirou, naprosto neproniknutelnou a býti oddělena jen ostrou čarou, beze všeho šerení a přechodu, od jasného, mocného světla, kterým jsou ony skály zaplaveny.

„Bože, kde to jsem? A co se to stalo?“ pomyslně si s ustrnutím pan Brouček. „Mám nějaký ztřeštěný sen či zanesl mne přes noc ďábel na nějaké černomořské ostrovy? Avšak ani Černé moře nemůže býti takhle černé! A jak je možné, aby nejhustší noc rázem, oka mžiknutím se proměnila v bílý den, bez soumraku, bez červánků, bez svítání, jako by v temném sklepení náhle zasvítilo ohromné elektrické světlo?! A divno, přepodivno! Na těch ostrovech tamhle jest jasný den — i já sedím již v plné záři denní na takovém skalnatém ostrůvku, a cítím na sobě hřející paprsky sluneční —: ale na temné, ba černé obloze třpytí se zároveň všechny hvězdy v nezkaleném lesku! Jak je to všechno možné? Aby den a noc vládly svorně pospolu? Aby krajina zářila v nejjasnějším lesku slunečním pod hvězdnatou noční oblohou? Sním, či ztratil jsem rozum?“

Pan Brouček byl skutečně jako v Jiříkově vidění. Konečně soustředil všechny myšlenky na otázku, co se s ním dalo, než

upadl v bezvědomí nebo spaní, kteréž skončilo tímto úžasným procitnutím.

Napjal paměť a brzy zachytil vůdčí nitku: připomněl si rozmluvu s panem Würflem o luně a zastávku před Svatovítským chrámem. Ostatní vzpomínky byly trochu kolísavé a nejisté, ale přece podařilo se mu stopovati svoji pouť ku Starým zámeckým schodům, apostrofu, kterou věnoval Měsíci, chůzi po hřebenu zdi, zlezení zahradního domku a co následovalo, než jej úžasný pád do nesmírné hloubky či vlastně výšky pozbavil smyslu. Nad těmito posledními vzpomínkami chtěl zavrtěti hlavou — ale pokus ten byl by mu málem šiji vyvrtnul, a k tomu přesvědčil jej opětný pohled vůkol, že se s ním stalo vpravdě něco neobyčejného. Viděl, že hladina temného moře o poznání se snížila a že z ní vynikly tu a tam skvoucí kamenné špičky nových ostrovů. A když hlavu, přistíniv si tentokrát oči rukou, znova obrátil na stranu opačnou, zahlédl tam za jiným valným mořem temnosti celé pásmo osvětlených skalních vrcholků a na jednom místě obzoru na okamžik pronikavý oheň. Na okamžik, neboť musel hned zase před jeho prudkou září odvrátiti zraky. Patrně tam opravdu vycházelo Slunce. A všechny předměty kolem, barvy těch skal, ta děsná černá tma a příkrý její kontrast s oslňující jasností vyniklých ostrovů, nahoře ta černá obloha se trpytými hvězdami — vše to mělo vzezření prapodivné, neobyčejné, nepozemské. Hlavou prošlehla mu hrůzná myšlenka, že byl magickou silou, které se odjakživa tak obával, skutečně vytažen až na lunu, kterou za své noční pouti na úkor Země tak nadšeně velebil.

Bránil se této dobrodružné myšlence. Vždyť nikdy neslyšel, ani nečetl, že by byl Měsíc někoho vytáhl výše než leda na štít nějaké střechy. A pak — co by tomu řeklo učení o přitažlivosti Země?

„Ne, ne!“ konejšil se, „je to myšlenka bláznovská. Všim je zajisté vinno jen to čertovské Würflové pivo. — Počkejme, podívám se na manžetu! — Hm, deset čárek. — Inu ovšem! Teď je všechno jasné.“

Ale přece nebylo nic jasné. Kolem pana Broučka prostíral se arci obraz, který za pozemských poměrů mohl býti leda výtvo-rem chorobně podrážděné obraznosti nebo smyslového klamu;

avšak pan Brouček cítil, že má hlavu a smysly zcela v pořádku, že je úplně střízliv, ba že navzdor oněm desíti čárkám na manžetě netrpí ani nejmenší stopou nějaké kocoviny.

„E!“ — zvolal v duchu a vyťal si notný záhlavek, ačkoliv se chtěl jen lehce udeřiti v čelo — „snad mi pomůže obloha zaplašiti ten děsný nesmysl...“

I zahleděl se znovu bedlivěji na podivnou černou oblohu se Sluncem a hvězdami, hledaje tam Měsíc... „Sláva! Tamhle usmívá se ten zlatý čtvrák — nemohu tedy býti na něm!“

Ale radost ihned zase zmizela. Pravda, tam vysoko na temné obloze vznáší se opravdu zářivý polokruh. — Ale předně: když se pan Brouček v noci domů ubíral, byl úplněk; jak se mohla z něho pojednou státi poslední čtvrt? Či by byl pan Brouček prospal plný týden? Za druhé: onen poloměsíc je na obyčejnou lunu báječně veliký, a za třetí nevypadá ani stříbrný, ani zlatý, nýbrž jest ku podivu pestrý, a málem bys řekl, že hledíš z nějaké vzdálenosti na pěkný, zpola zastřený glóbus...

Ne, to není Měsíc pozemský, anebo se proměnil úžasným způsobem. Či byla by to dokonce Země — Země, která prý měsíčanům koná stejnou službu jako Měsíc nám —?

Pan Brouček vzpomněl si na malou knížku Měsíc a geologie od Bedřicha Katzera, vydanou v Praze letošního roku, kterou poslední dny stále při sobě nosil. Sáhł pro ni do kapsy, ale ruka zajela tam bezděky s takovou prudkostí, že podšívku protrhla a knížka trhlinou na klín vypadla.

„U čerta, zdá se, že mám dnes tisíc dáblů v těle!“ bručel pan domáci pro sebe. „Musím se krotit — krotit —“

Ale navzdor tomu předsevzetí pleskl se otevřenou knížkou, kterou chtěl jen ku čtení zdvihnouti, silně do nosu. Když ji chtěl odštinouti, octla se zase až na klíně a dosti dlouho trvalo, než ji vpravil do náležité distance, aby mohl pohodlně čísti.

Utekl se k této knize, poněvadž ji na Zemi probral jen zčásti a povrchně a ve svém hvězdářském studiu pronikl vůbec jen k několika prvním elementům lunopisu.

Zatímco je náš hrdina do četby pohroužen, musím se trochu ohnati proti učencům, kteří na mne ze všech stran hněvivě

dotírají. Mohl bych je sice odzbrojiti poznámkou, že pouze narrata refero, aby si tedy chytli pana Broučka za pačesy. Ale jsem o pravdomlupnosti jeho tak pevně přesvědčen, že chci směle za něho nastavit vlastní prsa.

Klidně vyslechnu námitky zlostných vědátorů.

Předně: kdyby prý i možné bylo, aby Měsíc někoho z povrchu zemského k sobě přitáhl (což je vzhledem ku přitažlivosti Země a z jiných důvodů čirým nesmyslem), nemohl by přitažený pro nedostatek vzduchu a smrtící zimu v meziplanetárním prostoru, nehledě ani k úžasné prudkosti pádu a četným jiným důvodům, nikdy živ na Měsíc dopadnouti.

Za druhé: autor naznačil ve své úžasné blbé slátanině, že jeho hrdina opustil Zemi, když byl Měsíc v úplňku. Úplněk jest poledne měsíčního dne, kterýž trvá nikoli dvacet čtyři hodin, nýbrž od východu až k západu Slunce na Měsíci tři sta padesát čtyři hodiny a od východu Slunce až zase k východu arci dvakrát tolik hodin. Od měsíčního onoho poledne až do příštího východu Slunce na Měsíci uplynulo tedy asi dvacet dva zemských dnů. Jestli se tudíž pan Brouček teprve při onom východu Slunce na Měsíci ocitl, padal plné tři týdny, což je zhora nemožné již proto, poněvadž nevěříme navzdor dr. Tannerovi v možnost tak dlouhého postu.

Za třetí: kdyby se tam přese vše živ a zdrav byl dostal, nemohl tam ani chvilku naživu zůstat. Neboť: A. na Měsíci není žádného ovzduší, alespoň ne takového, v němž by člověk obstáti mohl; B. k tomu panuje tam a) v noci zima tak krutá, že by byl mžikem v mrtvý rampouch ztuhnul, a b) ve dne zase horko tak úmorné, že by se v něm i olovo rozpustilo, následkem čehož by α) každý živoucí tvor — —

Ponevadž páni učenci, začnou-li vypočítávati důvody, nikdy konce najíti nemohou, přetrhnu je raději hned a řeknu krátce: proč pan domácí tak dlouho na Měsíc padal, nemůže nám vysvětliti prostě proto, poněvadž konal svoji pouť ve stavu bezvědomém; co však ostatních námitek se týče, jsou vyvráceny prostě tím, že pan Brouček dosud plnému zdraví se těší a všechny ony věci, které sám zkusil a na vlastní oči viděl, osobně stvrditi může.

Kdybych se chtěl zahrabati na nějaký čas do učených traktátů, dovedl bych také sestrojiti zcela slušnou imaginární cestu do Měsíce, která by byla s přísnou lunovědou v nejlepším souladu; ale pak by to nebyla právě pravdivá, skutečná cesta páně Broučkova.

Tím budiž učený cech odbyt i vzhledem k ostatním domnělým nemožnostem a nesmyslům, které v dalším průběhu mého vypravování zajisté nejednou vzbudí jeho nelibost a pohrdlivý úsměv nad pošetilým „nedoukem“, nebo snad dokonce „čirým nevědomcem“.

Pan Brouček dospěl zatím ve své četbě až k místu: „Přitažlivost Měsíce činí jen šestinu pozemské, našich šest kilogramů váží tam jen jeden kilogram.“

„Ah, nyní pochopuju, proč jsem se knihou praštil do nosu,“ pomyslí si pan Brouček. „Zdvíhal jsem ji touž silou jako na Zemi, a ona je zatím zde na Měsíci šestkrát lehčí.“

Ano, již nepochyboval, že se probudil skutečně na Měsíci. Poslední stín pochybnosti rozptýlil Jules Verne, jehož Cestu kolem měsíce sobě náš hrdina cestou na Hradčany byl koupil a teď také šťastně v šose nalezl. Otevřelť jeho knihu náhodou na místě, kde vyličen byl východ Slunce na Měsíci a vzhled měsíční oblohy: vše shodovalo se nápadně s tím, co právě pozoroval.

Nebudu líčiti hrůzu, která panem Broučkem zachvěla, a směs ostatních pocitů a myšlenek, jež nitrem jeho vířila. Uvedu jen závěrek vnitřní jeho samomluvy: „Zde tedy sedíš, chudáku, opuštěn a samoten na cizím, neznámém světě, více než padesát tisíc mil vzdálen od Země, na kterou se již nikdy více nevrátíš! Hle, tam předaleko v nesmírném prostranství nebes na tom zářivém půlměsíci, který jest vlastně Zemí, leží kdesi Praha, stojí tvůj dům a snad klepe právě v tu chvíli hospodyně s ranní kávou na tvoji ložnici... Nedoťuká se, nedovolá se... Dá vypáčiti dveře: postel netknutá, po pánovi ani stopy... Nastane hledání po městě, pátrání, vyšetřování — snad padne i na pana Würfla podezření, že mne obral a vyhodil někam do Jeleního příkopu — a koncem konců rozmnoží moje aféra hezkou již řadu nevysvětlených vražd a neštěstí. V mém krásném domě

budou hospodařiti roztomilí moji příbuzní, které jsem na Zemi míval nejraději hodně daleko od sebe. Peníze, kterými jsem si pojistil slavný funus, jsou marně vyhozeny. Ni prostý křížek nezůstane po mně na Zemi; památka moje zajde tam beze stopy. Ledaže snad někdy moji staří kamarádi, jdouce za lunojasně noci od Kohouta nebo od Würfla, mezi sebou prohodí: ‚Bylo to dnes pívko, co? Na tom by ani nebožtík Brouček neshledal chybičky...‘ A nebudou tušiti, že ubohý Brouček šplhá zatím po strunách Davidovy harfy v krásném úplňku, k němuž snivě vzhlížíje na hvězdnatou oblohu —“

Pan Brouček zaslzel a oddal se zcela svému žalu.

Ale po chvíli přemohl jeho strast pocit jiný. Holá půda rozpalovala se žárem slunečním a začala jej hráti tak důkladně, že rychle vstal. Pěkně vstal! Vyskočil, vymrštil se jako pružcový míč vysoko od země. A chtěje se oddáliti od lemu propasti, která snad číhala v moři temnosti, obklopující jeho skalnatý ostrůvek, činil to větrnými poskoky a směkými piruetami, za které by se nemusil stydět ani Mošna. Jeho zemští přátelé byli by ustrnuli, kdyby byli spatřili obtylou a rozšafnou osobu pana domácího tančiti nejsvižnější pařížský kankán.

„Uf! Uf! Prokletá měsíční lehkost!“ oddychoval si náš bezděčný tanečník, když přivedl své tělo jakžtakž do rovnováhy.

Stál u vysokého balvanu, který vrhal na západní stranu dlouhý, úplně černý, neprohledný stín.

„Zde si sednu do chládku,“ pravil k sobě pan domácí a uvelebil se do stínu s náležitou opatrností, aby příliš prudkým nárazem část k sezení nejpotřebnější snad vážně nepoškodil.

Usedl bez úrazu, ale poseděl jen kratičko. „Brrrr —“ otrásl se a zajekal zuby. V potměšilém stínu ovanul jej mráz ještě snad krutější než prve, když procitl.

„Pěkná to bude rýma!“ bědoval, pospíchaje z objetí zákeřnického chládku —

Ale pro dnes končím útrapy páně Broučkovy a zůstavuji své čtenáře na skřipci dychtivého očekávání, co asi přinese kapitola třetí.

(UČENÁ EPIŠTOLA S HVĚZDIČKAMI A KŘÍŽKY. — SETKÁNÍ S PRVNÍM MĚSÍČANEM. — I NA MĚSÍCI JSOU OSLOVÉ. — NOVÝ DŮKAZ O NEZBYTNÉ POTŘEBĚ NĚMČINY PRO KAŽDÉHO PONĚKUD VZDĚLANÉHO ČECHA. — ROZMLUVA S MĚSÍČNÍM SPRÁVNÍM RADOU. — METEOR. — MĚSÍČNÍ LISTY, HLAS MĚSÍCE ATD. — HOTEL COPERNICUS. — VÝŇATEK Z MĚSÍČNÍHO BEDEKRA. — JEŠTĚ JEDNA, BOHDÁ POSLEDNÍ PŮTKA S UČENCÍ.)

Mile překvapil autora dopis jednoho učenice našeho, dopis, svědčící jasně, jak živé účastenství zpráva o fenomenálních objevech páně Broučkových vzbudila i v kruzích vědeckých.

Dovoluji sobě vložit větší část epištolý té do svého cestopisu, zároveň však uznávám za potřebné prošpikovat ji řádně à la Bačkovský učenými a neučenými hvězdičkami a křížky.

Slovutný pane!

Jsem vskutku zvědav, co pan Brouček na tváři Měsíce vše vyslídí. Kdybyste mu dal* sestoupiti do nějaké kruhové pláně až

* Dopisovatel pokládá patrně — navzdor mému důraznému prohlášení v kapitole předešlé — páně Broučkovu cestu do Měsíce za pouhý můj výmysl. Vůči této houževnaté nevěře nevím si jiné rady než pozvat ho zdvořile, aby se vydal se mnou některé nedělní odpůldne k Würflovi na Hradčany, kde může pana Broučka osobně seznati a cestopis onen z jeho vlastních úst třeba až přes půlnoc poslouchati. Že pak ten cestopis není smyšlenka ani pana Broučka, dokazuje již samo vzezření pana domácího. Neboť vypadá skutečně „jako člověk, který spadl z Měsíce“. Jeho obličej, již okrouhlým tvarem svým Měsíci podobný, vydává totiž zvláštní záři, která jest patrně zachovaným dosud odleskem měsíčního světla. Není však nikterak stříbrná, snivě bledá, jak si obyčejně básníci lunný svit představují, nýbrž zahrává do ruda a fialova, což může býti učencům důležitým pokynem pro správný rozbor vidma měsíčního. Zvláštní jest, že odlesk ten nejintenzivněji se jeví ve středu obličeje, na obtloustlém nose. Také ještě jinak okazují se na panu Broučkovi následky pobytu na Měsíci. Někjaký čas po příchodu jeho do hostince nepozoruješ na něm nic kromobyčejného; tu patrně jest si ještě jasně vědom, že mešká

na nejhlubší dno, mohl by tam s jistou pravděpodobností vědeckou (Schmidt, Neison) nalézt v krytých místech studánky, nad kterými výpary stále tvořily by vlhké mlhavé ovzduší, v němž by panu domácímu o dlouhém a horkém dni měsíčním mohlo býti při úplné volnosti v toaletě zcela příjemno. Tam nejspíš ještě* mohl by se sejít také s obyvatelem neb obyvatelek Měsíce, kteří by mohli býti nás šestkrát řidší a slabší, aby přece při práci obdobné vykonali docela totéž jako my. Tam by mohl nalézt také měsíční květeny, vodou prosáklé, tmě zvyklé rostliny, jako daří se u nás v nejvlhčích roklích skalných. Tam také by se mohl naučiti, co v Praze u Würfla a U Kohouta asi

na Zemi. Ale čím dále tím hustěji vyskytují se známky nasvědčující tomu, že se v myslí přenáší nazpět na lunu. Začíná zdvihati ruce pomaleji a pomaleji, jako by nabývaly měsíční váhy, tj. jako by se stávaly šestkrát těžšími, běře sklenici opatrně, jako by se bál, aby ji obyčejným uchopením nerozmáčkl nebo do stropu nevymrštil, vstává i sedá s velikou zdoluhavostí, ba i jazykem volněji pohybuje, jako by i tento byl šestkrát těžší. Ba časem také začíná váznouti v řeči a zatruje do měsíctiny. A při chůzi z hostince kolébá se a přešlapuje tak divně, že je patrné, kterak si mate dosud krok pozemský s chůzí, jakou vyžadovala rozdílná povaha Měsíce.

* Ó, té domýšlivosti učenců! Okoukali trochu Měsíc svými chatrnými teleskopy, jimiž dovedou postřehnouti nejvýše takové měsíční útvary, které jsou alespoň míli dlouhé a tři sta stop vysoké, rozeznali leda matné obrysy měsíčních hor, jež arci neopomenuli zčerstva pokřtiti svými nesmrtelnými jmény, a již chtějí právoplatně rozhodovati, že na Měsíci není živých bytostí. Není prý tam vzduchu ani vody a bez těch nemůže prý vzniknouti a obstát žádný ústrojný život. Avšak ani tím nedostatkem vody a vzduchu nejsou si zcela jisti — vedou mezi sebou o to zajímavé hádky a někteří tvrdí zcela vážně, že alespoň ve hlubinách měsíčních kráterů a kruhových plání, pak v dutinách sublunárních předpokládají lze přítomnost jakéhos ovzduší a jakési vláhy. A tam by učený můj dopisovatel milostivě „nejspíš ještě“ připustil nějaké živé tvory, nějaké obyvatele a obyvatelek (na tyto poslední arci nezapomněl, poněvadž je dosud svobodný)! Rád bych viděl obličejy všech těchto pánů, až při další četbě mého cestopisu budou jenjen klopýtati přes měsíčany a měsíčanky, kteří kvůli lunopiscům nikerak nezapomínají na nějakých tmavých děr, nýbrž oněm navzdor vesele se prohánějí po celém povrchu měsíčním! Jak toto faktum srovnati s nedostatkem vzduchu na Měsíci, tím ať si učenci lámou hlavy; vždyť je máme jen proto, aby nám takové záhady vysvětlovali.

konsekventně zanedbával, totiž pít vodu.** Tam by dále mohl nalézt příležitost k rozluštění otázky, nemá-li Avenarius přece pravdu, když tvrdí, že všechny tůně Měsíce jsou toliko výtlačky po tělesech světových, která naň napadala a do něho se zabořila za dob, kdy býval ještě těstovitě měkký. Brouček mohl by konečně také zjistiti, odpovídá-li to pravdě, říkáme-li o luně, že jest chladná škvára.*** Ba, mohl by snad dokonce při prudkém výbuchu nějaké sopky dostati se šťastně na vyhozenou pumu, která by jej zase na Zem donesla.†

Na to jsem nejvíce zvědav, jak Brouček zase dostane se domů, neboť aby na Měsíci byl zapomenut s neurčitým osudem sám a sám, to už není možno. Že by jej Země zase přitáhla, jako původně Měsíc učinil, to sotva se stane. Ale velice pěkná cesta návratu jest možna —††

** Neslyšel jsem alespoň nikdy, že by p. Würfl nebo hostinský od Kohouta zlotřile manipulovali s vodou.

*** Jaký lijavec otázek najednou! Aj, vida! Pan Brouček má se nechat vyslychat jako ubohý examinand — Ó ne tak, velmožní pánové! Tentokrát sestupte hezky z hrdé katedry a tiše poslouvejte poučení o věcech, o kterých jste dosud ve své naduté pavědě neměli ani nejmenšího zdání!

† Jest viděti, že učený dopisovatel nevládne příliš bujnou fantazií. Nevzmohl se na jiné nápady, než jaké mu vnuknul Verne svou kouklí dělového klubu a baron Prášil svou jízdou do pevnosti na letící pumě.

†† Ostýchám se podati nad čarou tu „velice pěknou cestu“ — tak báječně naivní jest návrh učeného dopisovatele. Würfl mohl by prý dostati tušení, že duše domněle mrtvého pana domácího touží už drahně času po pivě (!). Znaje pak z meteorologie lidu, že Slunce „tahá vodu“, mohl by prý připadnouti na myšlenku, že Měsíc snad „tahá pivo“ do nebe (!!). Z útrpnosti vyvalil by tedy v lunojasné noci soudek svého nejlepšího ven na dvůr, vyrazil by dno (Ó svatá prostoto! Würfl by jen tak z útrpnosti vypustil na dvůr soudek, k tomu ještě svého nejlepšího!!!) a zůstavil by Měsíci vytáhnouti pěnivý mok pro Broučka. Měsíc ovšem, dbaje pečlivě přírodních zákonů, tahal by prý toho hrozně málo. Zato však mohlo by prý pivo vykonati vliv přímo na pana domácího, jenž — Avšak nikoli, nebudu dále sledovati dopisovatele v jeho pošetilých fantaziích, dle nichž by se nakonec pan Brouček probudil v onom pěnivém soudku na dvoře Würflovy Vikárky. Dopisovatel končí svůj návrh slovy: „Celý jeho výlet do Měsíce vedl by takovým způsobem zcela přirozeně k oslavě českého piva“, k čemuž měl ještě dodati: „— a českého důvtipu!“

Ale probůh, do čeho jsem se to dostal! Odpusťte laskavě. Takhle dovede člověka strhnouti Váš znamenitý pan Brouček! —*

a trvám

Slovutnostem nejupřímněji oddaný

N. N.**

Avšak nechme planých domyslů učencových a vraťme se ke skutečným objevům našeho hrdiny na Měsíci.

Zůstavili jsme pana Broučka, an vyskočil z mrazivého objetí měsíčního stínu, pronášeje obavu před možnou rýmou; ale zapomněl rázem na rýmu a všechno ostatní, upoután všecek novým překvapujícím zjevem. Stanuv jako k půdě přimražen, pohlížel strnulým zrakem v jeden bod temnosti, která obklopovala skalnaté jeho stanoviště. Z temného toho moře, nedaleko jeho lemu, vynořila se korková přilba, obtočená vlajícím závojem, jakou nosívají mnohdy evropští turisté v jižních krajinách. Ale přilba nebyla mnoho větší nežli náprstek a lehounký závoj neměl větších rozměrů nežli síť obyčejného pavouka. Pod přilbičkou objevil se malinký obličej s dlouhými rezavými licousy, pak vynořila se ramena a hrud' drobounkého trpaslíka a dlouhouchá hlava stejně drobounkého osla — a konečně vyjel z moře temnosti na skvěle ozářený skalnatý ostrůvek miniaturní jezdec, s kostkovaným plédem na raménku, s vysokou, kovaným bodcem opatřenou holí v ruce a s červeně vázanou knížečkou pod pažďím. Zkrátka, navlas cestující Angličan, arcí v kolibrovém vydání.

Pojednou vzhlédl jezdec do výše, zočil pana Broučka a trhl sebou prudkým leknutím, které zároveň komicky se rýsovalo v jeho ubledlé tvářičce a v očkách nad malinkými brejlemi vytržštěných. A čekaly ho ještě horší věci. Také osel zpozoroval

* Ze začátku a na konci dopisu vynechal skromný autor cestopisu některé pro něho lichotivé věty. Naproti tomu nebylo by spravedlivé, aby vypustil zaslouženou chválu vzdanou panu Broučkovi.

** V originál dopisu může každý u autora (Vinohrady, třída Palackého č. 175, II. patro) nahlédnouti.

nevidaného obra, a splašiv se, shodil pána bezohledně na skalnatou půdu. Zděšené zvíře pádilo odtud a zmizelo brzy v moři temnoty dole.

Nešťastný jezdec zdvihl se pracně, ohledal spěšně svou drahou osůbku, nebyla-li vážněji pošramocena, a narovnav brejle, které naštěstí pádem jen stranou byly pošinuty, upřel znovu zpytavě a bázlivé zraky vzhůru na ohromného cizince. Pan Brouček nemohl se ubrániti záchvatu veselosti při pohledu na pád a rozpaky komického trpaslíka. Shlížel k němu se smíchem a zároveň se zálibou; neboť tento miniaturní tvor, nedosahující panu Broučkovi ani po kolena, byl zjevem opravdu roztomilým. Představte si jen loutku nebo figurku od hračkáře co nejvěrněji dle skutečnosti zhotovenou, vykazující všechny náležitosti živé osoby až po nejmenší knoflík a přezku v něžném zdrobnění a přitom co nejpečlivějším provedení — a představte si, že je ta figurka skutečně živá, že sebou samovolně pohybuje, činí přirozené posunky, ba i mluví!

Ano, drobný měsíčan začal také něco drmoliti řečí podivnou, panu Broučkovi naprosto neznámou. Mluvil arci hláskem slabým, přiměřeným tak útlému hrdélku.

Pan Brouček, kterýž opřev ruce o kolena nahnul se co možná hluboko k trpaslíkovi, dal mu posušky na srozuměnou, že nerozumí ani zbla z té hařmatilky.

Měsíčan se na chvilku odmlčel, jako by o něčem přemítal; jaké však bylo překvapení pana domácího, když náhle ze rtů mužíkových zcela zřetelně zaznělo: „Woher? Was für ein Landsmann?“

Nemohl úžasem ani hned odpovědět. Tedy němčina je i na Měsíci řečí obvyklou! pomyslil si. Až i sem lakotné Německo protáhlo své drápy! Oč že ten starý lišák Bismarck, zatímco se naoko s Anglií a Španělskem hašterí o nějaké bídné korálové ostrůvky v Tichém moři, potají geniální balónovou výpravou anektoval stokrát skvělejší kořist, Měsíc, a germanizuje tu o překot! Bezpochyby setkám se zde co nevidět s pruskou pikelhaubnou, která mne co Slovana bez okolků postrkem dopraví nazpět na Zemi — což by mi bylo věru nejmilejší. Na Měsíci němčina!

Ó, teď poznávám jasně, jak moudře jedná tam dole v Čechách ona rozvážlivá část vlastenců, která odporučuje horlivé učení se němčině, a jak bláhové jest konání ztřeštěnců, kteří se brání zuby nehty němčině a raději by místo ní šířili frančtinu nebo bůhvíjaké jiné jazyky. S kterou jinou řečí dostanou se až na Měsíc? Co bych si zde počal, kdyby se mi za mládí nebylo dostalo dobrodiní jazyka německého? Přisahám: dostanu-li se nazpět na Zemi, první můj skutek bude, že se dám zapsat do Schulvereinu!

Tyto myšlenky prolétly panu Broučkovi hlavou, než probrav se z překvapení odpověděl: „Matthias Brouček, Hausbesitzer aus Prag“.

Měsíčan sebou škubl a pozdvihl ručky k uším; patrně byl hlas pana domácího příliš silným na jeho útlé sluchové ústrojí.

„Z Prahy?“ opakoval pak a chvíli přemýšlel. „Aha, z hlavního města Čech, v Rakousku?“

„Ano.“

„Tedy pozemšťan, opravdu pozemšťan! Tušil jsem to hned na první pohled. Ale jak jste se probůh dostal k nám na Měsíc?“

„Nevím věru jak; je to pro mne samého hádankou,“ odušil pan Brouček; „avšak, pane — pane —“

„Tom Bimbilimbi, zakladatel a předseda vzájemně pojišťovací společnosti proti meteorům, správní rada společnosti pro regulování měsíčních rýh a účastník mnohých jiných akciových podniků.“

„Těší mne,“ pravil pan Brouček s širokým úsměvem, jež mu vynutilo jméno a povolání podnikavého měsíčana. „Tom je bezpochyby křestní jméno —?“

„Tolik jako u vás na Zemi křestní jméno. My zde křestních jmen nemáme. Vlastně zní celé moje první jméno Tom Thumb, které mi otec můj přidal na počest a na památku jednoho z nejslavnějších měsíčanů, který též u vás na Zemi dobyl sobě slávy světové.“

„Tom Thumb — Tom Thumb —“ přemítal pan domácí. — „Tuším, že jsem to jméno někde četl. Aha — nenazýval se tak onen trpaslík, jehož okazováním si dryáčník Barnum vydělal báječné peníze?“

„Ano, týž. Tento domnělý trpaslík byl vlastně měsíčan, který — Ale nemyslíte, pane Broučku, že by bylo lépe, abychom k rozmluvě své volili jinou pozici? Ačkoliv mi rozprávka s vámi způsobuje čest a radost nesmírnou, musím přece jen upřímně vyznati, že mne již bolí krk od stálého pohlížení do výšky.“

„A mne bolí zase hřbet od shýbání, pane Bimbi — (hehe!) Bimbilimbi (hehehehe!) — Odpusťte, že mne vaše nezvyklé jméno dráždí k smíchu! — Chtěl jsem vám právě také učinit návrh, jak bychom pohodlněji pokračovali ve svém rozhovoru. Dovolíte-li — žádná urážka! — posadím si vás na ruku —“

„Srdečné díky za vaši laskavost,“ odmítal zdvořile měsíčan, trochu se zapýřiv. „Moje maličkost nedělala by vám arci velkých obtíží; ale nechci vám přece způsobiti nepohodlí a kromě toho — uznáte, že by vypadalo jaksi — jaksi podivně, abyste kapitalistu a správního radu zdvihal jako králíka a choval na ruce jako chůva nemluvně... Mám však jiný návrh. Nedaleko odtud stojí hotel Copernicus. Moje cestovní příruční kniha tvrdí, že je to hotel v každém ohledu výborný a nepříliš drahý. Nesnídal jsem a mám již pořádný hlad. Mimoto začíná již Slunce notně pálit a pobyt ve stinné komnatě za hustými záclonami bude každým způsobem příjemnější. Chci tamodtud také někoho vyslati, aby hledal mého splašeného osla. Dále — oho!“

Cosí zasvištělo shůry vzduchem a vrazilo s ohromnou prudkostí do půdy několik kroků od pana Broučka, který leknutím na sáh uskočil.

„Stafraporte!“ vyhrklo mu z ubledlých rtů. „Co to?“

„Eh, nic,“ pravil s úsměvem měsíčan, jenž rychle zase nabyl rovnováhy. „Pouze malý povětroň. Dopadají ovšem na povrch Měsíce prudkostí vystřelené dělové koule, a kdyby byl zasáhl vaši hlavu, měl byste s ní navždy pokoj.“

„Děkuju pěkně“ — a pan Brouček si odplívl — „za takové nadělení! Na Zemi jsem spatřil meteor jenom jedenkrát v muzeu, a zde na Měsíci, sotvaže jsem tu pobyl hodinku, byl bych s ním učinil málem známost až proklatě důvěrnou.“

„U nás padají povětroně velice často,“ vysvětloval Bimbilimbi, „někdy jednotlivě, někdy celý déšť. Žijeme tu jako v městě,

které nepřítel pilně bombarduje. Pochopíte z toho, jak potřebným a blahodárným podniknutím je mnou založená pojišťovací společnost proti meteorům.“

„Ale co je platno pojištění, když nemůžete přece zabránit, aby vám navzdor pojistce v nejbližším snad okamžiku takový nebeský tulák hlavu nerozkrušil!“

„Vyplatíme pak určitou sumu pozůstalým členům rodiny.“

„To by mne stěží pohnulo, abych přistoupil k vaší společnosti,“ zabručel pan Brouček.

„Ostatně, i toto intermezzo dokazuje, že nám bude lépe pod pevnou, proti meteorům náležitě obrněnou střechou hotelu Copernicus. Při dobrém déjeuneru můžete vypravováním, jak jste se na Měsíc dostal, ukojiti mou horoucí zvědavost. A já vám navzájem povím, jak slavný měsíčan Tom Thumb rozšířil naše vědomosti o Zemi, a s radostí zpravím vás vůbec o měsíčních poměrech, v jakémkoli směru si toho budete přát. Anebo kdyby vás to nebavilo, můžete se probírat časopisem —“

„Jakže? I časopisy máte?“ žasl pan domácí.

„Ovšem. Měsíční listy, Hlas Měsíce, Měsíční politiku („Měsíc“ musí býti při všem) a spoustu jiných. Jmenovaným byste arci nerozuměl, poněvadž jsou psány měsíčinou. Ale máme dokonce i časopis německý: Der Mond —“

Pan Brouček spráskl ruce. „Německý? Ale pro kohopak jej vydáváte? Či máte zde vskutku nějakou kolonii německou?“

„Ani pomýšlení. Vy jste vůbec první pozemšťan, jehož noha na Měsíc vstoupila. Poshovte jen laskavě, brzy vám všechno vysvětlím. Hle, tam kyne nám již hotel přívětivě vstříc!“

Za rozmluvy obou ustupovala temnota zvolna níž a níže po boku skalnaté výspy, na níž stáli, jakož i po boku sousedního osvětleného ostrůvku, a konečně se okázalo, že jsou oba domnělé ostrovy vlastně dva souvislé vrcholy skalní. A ve prohybu mezi nimi, nyní též jasně ozářeném, třpytilo se staveníčko, podobné většímu domku pro loutky v krámě hračkářském. Bylo stavěno v obyčejném švýcarském slohu, ale střecha jeho měla velice masivní krytbu z nějakého kovu, planoucího na slunci

oslňujícím leskem. Bystré oko Broučkovo rozeznalo pod štítem ze zlatých liter sestavený nápis: Hotel Copernicus.

„Ten váš hotel — bože, kdybych tak na Zemi řekl, že jsou na Měsíci také hotely! — ten váš hotel vypadá velmi hezky; jen se obávám, že mu prorazím hlavou pěstí, dostanu-li se vůbec do něho,“ míní pan domácí.

„Nebojte se! Ručím, že v něm naleznete dosti místa. Arci, jeho postele a pohovky budou vám málo platny; ale přece postarají se tam, abyste si mohl pohodlně odpočinouti. Vždyť mohou něco mimořádného učinit pro hosta, který udělá rád za deset jiných,“ dodal měsíčan s úsměvem.

Zmínka o řádu zarazila pana Broučka. Sáhł do kapsy, kde nosíval toboleku, a oddechl si, když ji tam nahmátl. Bylo věru ku podivu, že nic, pranic neztratil při úžasném onom pádu.

Ale po chvilce zakabonil se opět.

„Nevím, nevím, jak to bude s řádem,“ projevil své obavy. „Pochybuju, že zde udám své rakouské státočky a bankovky —“

„O to nemějte starosti. Každý váš knoflík představuje hezkou hromádku peněz. Za vaši botu zaplatí s radostí naše muzea a milovníci rarit tolik zlata, kolik se do ní vejde.“

„I podívejme se!“ zaradoval se pan Brouček. „Je-li tomu tak, jsem tedy pravý Rotšild!“

„Nabízím vám hned sám neobmezený úvěr.“

„Děkuji vám srdečně, pane Bimbilimbi. — Ale slyšte, odkudpak má tento hotel své pozemské jméno? Koperník byl tuším polský hvězdář —“

„Na hvězdáře hoteliér asi nemyslí,“ vysvětloval měsíčan. „Pojmenoval svůj hotel prostě dle mohutného kruhového horstva, na jehož hřebenu jej vystavěl. Velebný tento horský věnec nazývá se ve vašich lunopisech Copernicus. U nás má ovšem jiné jméno; ale poněvadž konkurent toho hostinského, mající svůj závod na vydírání turistů trochu níže, za firmu si zvolil měsíční onen název, nezbývalo druhému než sáhnouti k pozemskému jménu, kteréž jest u nás také vůbec známo.“

„Jakže?!“ zvolal náš pozemšťan. „I naše mapy Měsíce jsou vám povědomy, o něž na Zemi kromě hrstky učenců nikdo ani okem nezavadí!“

„Ovšem,“ potvrdil měsíčan, zdvihaje červeně vázanou knížku, která mu při nehodě s oslem byla vypadla. „Naše příruční cestovní knihy udávají vedle jmen měsíčních vždy též názvy pozemské a pro zasmání — odpusťte! — pro zasmání připojují tu a tam i komické domněnky a bájky pozemských hvězdářů. Ostatně význam Koperníka tuší pozemští lunopisci dosti správně, pravíce, že jest jedním z nejvelebnějších a nejzajímavějších útvarů měsíčních. Slyšte, co můj Průvodce po Měsíci o něm píše: ‚Tato kruhová pláň čili kruhové horstvo jest právem jednou z nejslavnějších a turisty nejvíce navštěvovaných partií naší měsíční koule. Jest to obrovská pláň, mající v průměru dvanáct mil a obklopená kruhovitým horským valem, který se nad ní vypíná do výše deset jedenáct tisíc stop‘. Tedy bezmála do výšky vašeho Velkého zvonu. ‚Z hřebene titánského toho náspu vyniká jako hroty nad obručí královské koruny více než padesát vrcholků. Vnitřní strana valu spadá příkře v nižších a nižších soustředných hřebenech, jako by se byly několikrát po sobě ohromné masy od té kamenné stěny odtrhly a kolkolem terasovitě nad sebou vyvěžily, a téměř uprostřed rozsáhlé kruhovitě pláně, kterou ten velkolepý, zřícený amfiteátr skalní objímá, trčí z roviny mohutná skupina horských kuželů, z nichž některé přesahují výšku dva tisíce čtyři sta stop.‘ Vyrovnají se tedy málem vaší Milešovce. ‚Zevnější méně příkrá strana valu obklopena jest divoce rozervanou spoustou hor a pahorků, jejichž pásma dílem od valu na všechny strany se rozbíhají, dílem paralelně s ním se táhnou — přemalbná to síť souběžných a křížujících se hřebenů skalních, horských uzlů, hlubokých údolí a úžlabin, v dalším obvodu místy jako děrovatá zejícími otvory větších a menších kráterů —“

„A my stojíme tedy kdes vysoko nad tím velkolepým divadlem, jež se ukrývá v tom moři temnoty pod námi?“

„Nalézáme se na jednom z přechetných vrcholků kruhového valu. Kdybychom zde počkali, odhaloval by nám východ Slunce pozvolna ohromný, úchvatně krásný obraz. Stranou k nitru

kruhové pláně vynořoval by se z čiré temnoty zářící vrcholek valu za vrcholkem, až by konečně uzavřen byl ten nesmírný, dvanácte mil v průměru mající kruh více nežli padesáti ozářených ostrůvků lesklé, různobarvé horniny, svítící v temném moři jako gigantický, pestře plápolající růženec drahokamů. Pak by se objevil pod nimi i jasný hřeben kruhového náspu a objímal by temnou propast nitra jako obrovský skvoucí prsten. Leč později okázaly by se uprostřed té tmavé propasti zářivé vrcholky vnitřního horstva a za nimi sestupovalo by světlo denní po protější vnitřní straně kruhového valu, objevujíc pozvolna nižší a nižší malebně rozervané jeho terasy a spousty skalních trosek, až by posléze odhalilo i přehluboké dno kruhové pláně s celým ústředním jejím horstvem; východní vnitřní strana náspu pod námi s částí dna byla by arci dosud zahalena v hluboký stín či vlastně v neproniknutelnou tmou.“

„Počkám rád tu chvilku,“ zvolal pan Brouček, uchvácen líčením svého průvodce. „Vždyť Slunce již vychází — či vlastně“ — zarazil se — „vždyť dávno vyšlo; myslím, že je tomu již dobrá hodina, co na východě vysvitlo.“ Bezděky sáhl pro hodinky, ač mu nemohly ovšem nikterak přispěti; neboť podíval se na ně naposled před třemi týdny, když byl ještě na Zemi. Rozumí se, že také stály.

„Ó, u nás na Měsíci je Slunce zdoluhavý patron,“ pravil s úsměvem měsíčan. „Od chvíle, kdy se hořejší jeho okraj nad horizontem objeví, až do chvíle, kdy celý jeho terč nad obzor vystoupí, uplyne vždy plná vaše hodina. A divadlo, které jsem vám vyličil, rozvíjí se také trochu pomalu; kdybyste se chtěl dočkat okamžiku, až Slunce dno kruhové pláně osvětlí, poseděl byste si zde bezmála celý pozemský den.“

„Děkuju pěkně, tak dlouho by to ani náš nejzbrklejší ctitel přírody nevydržel,“ mínil pan Brouček, jehož entuziasmus rázem ochladl. „Pojďme raději do hotelu!“

„Toť zajisté nejrozumnější,“ přisvědčil měsíčan. „Naši krásní duchové musí sobě, úchvatný východ Slunce na horách‘ perněji zasloužiti než vaši Berliňáci. Hleďte, cestuju také pro zába-
vu a pojal jsem východ Slunce na Koperníku povinně do svého

programu. Ale myslím si, že bude lépe přechází si prostě ještě jednou ten nádherný východ Slunce v Průvodci za spuštěnými záclonami hostince, v milém chládku a za vybranou tabulí. Nuže, pojďme!“

Bimbilimbi zdvihl také svou alpskou hůl a oba vydali se na cestu k hotelu.

Prosím laskavé čtenáře, aby zde četbu této kapitoly ukončili. V následujících větách odbývám pouze učence, kteří mne znovu obtěžují svými námitkami. Moje vypravování jest prý plno vnitřních odporů. Udávám prý, že měsíční obloha postrádá blankytného modra, jsouc i za dne, kdy Slunce na ní v plném lesku svítí, tmavá a hvězdami posetá, že není na Měsíci žádného šera a přechodu mezi čistou tmou a příkrým světlem, a jiné úkazy, kteréž se zakládají pouze na nedostatku vzduchu na Měsíci. Není-li však na Měsíci vzduchu, nemůže tam býti ani zvuku; kdybys tam tisíc děl najednou vypálil, neuslyšel bys ani hlásku ve věčném hrobovém tichu. Jaký má tedy smysl rozmluva pana Broučka s měsíčanem, při níž by jeden naprázdno jazykem pohyboval a druhý marně uši napínal?!

K tomu není třeba velké učenosti, abyste tuto nesrovnalost objevili — odpovídám já — ale na vás, mužích vědy, právě jest, abyste nesrovnalosti urovnávali a záhady vysvětlovali, jakož jsem trefně podotkl v jedné ze svých učených poznámek zpředu.

IV /

(PERIPATETICKÁ ZÁBAVA. — ZEMĚ HODINAMI. — ZTRACENÁ MANŽETA. — UVÍTÁNÍ V HOTELU. — TRAMPOTY SVYSOKÝM HOSTEM. — PROSÍM, HNED, ZA MINUTKU! — BOHATÁ SNÍDANĚ. — ZÁRMUTEK NAD MĚSÍČNÍM PIVEM. — ZAČÁTEK ROZMLUVY O LUKIANOVI, DONU QUIJOTOVI, TRPASLÍCÍCH, VÝPRAVÁCH NA ZEMĚKOU LI, MĚSÍČNÍCH DALEKOHLEDECH A JINÝCH VĚCECH.)

Náš pozemšťan a měsíčan, sestupující k hotelu, byli párkem velmi nerovným. Onen činil místo kroků kamzičí skoky, které

mohly vzbuditi závist nejmrštnějšího gymnasty, ale věru též lépe se hodily pro nějakého šaška cirkus než pro vážného domácího pána, kdežto jeho malinký průvodce za ním capal směšně drobnými krůčky. Pan Brouček měl pocit, jako by nohy jeho byly z pružce a samoděk od půdy odskakovaly; bylo mu, jako by se lehce vznášel větrným chodem nebešťana s okřídlenou patou.

Rozprávka cestou byla za těchto okolností arci obtížná.

Pan Brouček, učiniv několik skoků, vzpomněl si, že by mohl své hodinky natáhnout a podle měsíčního času nařídit: vytáhl je a obrátil se po soudruhovi, aby se ho zeptal, kolik je hodin — ale kdež byl pan Bimbilimbi! Pozemšťan musel zase učinit několik skoků nazpět, aby se ocitl po jeho boku.

„Ó, zde budete mít se svými hodinkami potíž,“ pravil měsíčan. „Jsme-li my proti vám pozemšťanům trpaslíky, jsou zato naše hodiny proti vašim báječnými obryněmi. Nám svítí Slunce nepřetržitě více nežli čtrnáct zemských dnů a naše noc trvá právě tak dlouho; celý měsíční den od půlnoci až zase do půlnoci obnáší tedy více nežli čtyři pozemské týdny. Snadným výpočtem poznáte z toho, že naše měsíční hodina trvá déle, nežli jeden zemský den, naše minuta asi půl vaší hodiny, naše sekunda pak asi půl vaší minuty. Vaše hodinky ukazují tedy zde jen zpropadeně malé oddíly časové. Na každý způsob učiníte nejlépe, koupíte-li si měsíční časoměr. Ostatně, máme zde veřejné, z celé jedné poloviny Měsíce viditelné hodiny, které jsou upevněny sic ještě mnohem výše, ale zato nesmírně praktičtěji než vaše pověstné hodiny u Suchého. Visí totiž přímo na obloze a mají dále tu výbornou vlastnost, že nepotřebují žádného natahování a žádných správek a jdou vždy s největší pravidelností a přesností.“

„Hodiny na nebi?“ divil se Brouček.

„Ano, tamhle jsou!“ vysvětloval měsíčan, ukazuje vzhůru na zářivý polokruh Země. „Váš pyšný svět musí nám konati službu věžních hodin, jejichž osvětlování bezplatně obstarává Slunce. Hleďte, nyní zrána jeví se nám Země v poslední čtvrti; průběhem dopoledne bude se polokruh její od hodiny k hodině (mějte však na paměti, že naše hodina trvá déle nežli váš

zemský den!) stále úžiti, až pak o polednách zmizí docela, kterážto fáze nazývá se nová země čili novozemí; odpoledne za-
třpytí se zase v první čtvrti tenkým srpem, jehož od hodiny k ho-
dině bude zvolna přibývati, až pak při západu Slunce vzroste
opět v polokruh; dalším vzrůstem vykrouží se o půlnoci v krás-
ný úplněk, jehož bude k ránu znenáhla zase ubývati — zkrát-
ka: proměny, které pozemšťané během svých čtyř neděl na luně
pozorují, vystřídají se pro nás měsíčany na tváři Země za náš
jediný, čtyřnedělní den. A dle nenáhlého přibývání a ubývání
zemského terče můžeme tedy zhruba určovati běh svých dlou-
hých hodin. Avšak onen nebeský ciferník ukazuje nám i minu-
ty. Jeví se nám, jako by byl upevněn na jednom bodu té černé
báně, trváje vždy na témž místě oblohy; ale poněvadž se za je-
den zemský den čili neúplnou naši hodinu vždy jednou kolem
osy své otočí, vystřídají se v té době před naším zrakem pozvol-
na všechny části zemského povrchu. Vidíme například v jistém
okamžiku na zemském terči světlé obrysy Evropy, Asie a Afriky,
obklopené tmavším mořem; ale znenáhla mizí části toho obra-
zu a místo nich objevují se postupně obrysy jiné, až konečně asi
za dvanáct zemských hodin pevniny Starého světa nadobro se
ztratí a místo nich Amerika s četnými ostrovy Tichého oceánu
se ukáže. Tyto měnící se rysy ve tvářnosti Země zastupují pro
nás asi minutovou a pro vás hodinovou rafiji a shodují se ještě
nejspíše se soustavou vašich pozemských hodinek.“

„Ale, dovolte,“ namítl pan Brouček, „děkuju pěkně za hodi-
ny, které mají někdy jen půl a někdy dokonce jen čtvrt ciferníku.
A což o takzvaném novozemí, he?“

„Pravda, na tu vadu našich nebeských hodin jsem zapo-
mněl,“ přiznával se měsíčan. „O novozemí vážne ovšem naše
minutová ručička docela. Ale v první a poslední čtvrti, ač tu vi-
díme pouze srp nebo polokruh Země, dovede přec naše bystré
a cvičené oko i v tom úryvku střídání se rozličných útvarů zem-
ských stopovati —“

Konec výkladu Brouček nezaslechl, poněvadž zatím v myš-
lenkách učinil zase tucet skoků dopředu. Musel pak čekati hod-
nou chvíli na svého zdlouhavého průvodce. Odpočinku toho

chtěl použití k upravení manžety, která se mu při počítání čárek byla odepjala a nyní z ruky sklouzala; ale měsíční splašenost pohybů jeho měla za následek, že teď i spínací knoflík manžety se vysmekl a ona sama z ruky spadla. Svezla se po sklonu skalním a zmizela dole v moři temnoty. Pan domácí učinil bezděky pohyb, jako by se hodlal pustiti za ní; než vlastní rozmysl a výstražný křik jeho průvodce včas ho zadržely. Měsíčan, dostihnuv jej upachtěn, potvrdil jeho domněnku sdělením, že ona temnota zastírá úžasnou propast, do níž na tomto místě vnitřní stěna kruhového valu z výše bezmála deset tisíc stop téměř kolmo spadá.

Brouček skákal dále, tu dopředu, tu zase nazpět, až posléze dostihli hotelu. V tomto probudil zatím obrovský příchozí neobyčejný ruch. Hejno číšníků vyběhlo na terasu a hledělo naň vytřeštěným zrakem. Našemu hrdinovi způsobil nemalé obveselení upřímný úžas, jakým byly naplněny obličejové těchto miniaturních služebných duchů v bezvadných fracích a s bílými ubrousky pod paží, od směšně důstojné, vlajícími kotletami ozdobené tváře vrchního číšníka až po hloupou, hladkou tvářičku nejmenšího pikola, který by se byl pohodlně vešel do kapsy Broučkovy vesty.

Přiběhl i sám hoteliér, jemuž Bimbilimbi podal náležité vysvětlení, načež byl pozemšťan uvítán nejhlubšími poklonami. Pak nastala mezi hostinským a služebnictvem čilá porada, v níž se i soudruh Broučkův účastnil; poněvadž se dala měsíčinou, mohl náš pozemšťan jen z výrazných posuňků shromáždění vyrozuměti, že jde o způsob jeho ubytování v hotelu.

Konečně poprosil hostinský německy pana Broučka, aby ráčil vstoupiti pod střechu, blaženou z řídkého vyznamenání, a laskavě omluviti rozličné nedostatky tím, že nejsou zařízení na takové vysoké návštěvy. Pokynul uctivě, aby host následoval, a sklepníci utvořili před branou hostince špalír hluboko sehnutých hlav. K těmto počtům trochu podivně se hodil způsob, jakým pan Brouček dovnitř se dostal. Nemohl totiž „vstoupiti“, nýbrž byl nucen vlézt do hotelu po čtyřech a sedřel při tom ozdobný štuk průjezdu, kterým se stěží procpal, ač byl průjezd

ten poměrně k ostatním rozměrům budovy velmi široký. Týmž způsobem musel se provléci do největšího sálu budovy, kde stoje dosahoval hlavou téměř ke stropu. Z pódia pro koncertní produkce a ze spousty žínének — naštěstí byl v tu dobu hotel jen skrovně navštíven — zřídili mu zde cosi na způsob divanu, a když se na tom uvelebil, mohl položit lokty jako na stůl na zábradlí prostranné galerie, táhnoucí se kolem sálu ve výši prvního patra. Z několika stolů k sobě sestrčených byla mu tam skutečně upravena slušná tabule. Vedle ní na téže galerii usedl k jednomu stolu Broučkův nový známý, takže mohli nyní pohodlněji, bez přílišného shýbání a natahování krku spolu hovořiti.

Pan domácí cítil po své záhadné, bůhvíjak dlouhé a svízelné cestě na Měsíc pořádný hlad. Toužil po něčem vydatnějším, nežli je ranní káva nebo čaj. Hoteliér litoval, že v té časné chvíli není ještě nic uchystáno, avšak ujistil hosta, že bude obsloužen za minutku. Hladový pozemšťan dal se zatím do housek a snědl za chvíli celou zásobu: jsouť měsíční housky tak báječně maličké, že zůstanou snad navždy nedostižným ideálem pozemských pekařů. Baval se při tom pohledem na něžné nádoby a náčiní, jež by na Zemi posloužilo leda za vhodnou výbavu pro vánoční loutku malého děvčátka.

Pan Brouček poznal sice již na Zemi, že sluší sklepnické „hned“ přijímati s rezervou a číšnická minuta že je velmi roztažitelná; ale nyní pravil sobě, že jsou pozemští sklepníci ještě pedantové proti svým měsíčním kolegům. Minula jistě půlhodina a dosud ani slechu o slíbených bujónech a pečeních.

Zavolal si vrchního sklepníka.

„Hned, hned!“ ubezpečoval tento. „Za půl minuty!“

Brouček, uchlácholen, přivázel si kolem hrdla ubrousek — vlastně ubrus největší tabule hotelu, která byla určena pro slavnostní bankety — a čistil si zatím po dávném zvyku liliputánskou vidličku.

Čeká zase dobrou čtvrt hodinu; ale bujóny s pečeněmi jsou posud bůhví kde. Tu došla mu konečně trpělivost.

„Obsluha není zde na Měsíci valná,“ ulevil si hlasitě. „Za takové čekání by se hosté na Zemi pěkně poděkovali!“

„Ale uvažte, prosím, časnou ranní hodinu,“ namítal zdvořile jeho soudruh. „V tu dobu nemají snad ani pozemské restaurace výběr masitých krmí pohotově.“

„Buďsi! Ale proč tedy neřekli upřímně: Budeme teprv kuřata chytat a ryby trhat — mějte proto laskavě strpení! Ale ujišťovat: za minutu! a loudati se věčnost — toť přece přílišné.“

„Dovolte, pane, vždyť nečekáte snad ještě ani minutu.“

„Ani minutu —?“ Pozemšťan vytřeštil na měsíčana oči, jako by nechápal jeho slova.

„Ovšem, sotva něco přes minutu — Ah, již vím, již vím. Pouhé nedorozumění. Matete si prostě čas měsíční s pozemským. Vždyť jsem vám nedávno sdělil, že naše minuta trvá asi půl zemské hodiny.“

„I ty můj —!“ vzkřikl pan Brouček. „Zapomněl jsem na to. Ďas aby —! Přiznávám se upřímně, že jsem těmi zvláštnostmi Měsíce již celý popleten. Točí se mi všechno v hlavě jako bláznovský karusel: den pod hvězdnatou oblohou, Země místo Měsíce na černém nebi, sibiřský mráz vedle afrického horka, váha jiná, v nohách gummi elasticum a rtuť místo svalů a kostí, den měsíc dlouhý a minuta trvající věčnost — nebylo by divu, kdybych se z toho všeho zbláznil!“

(Autor musí zde podotknouti, že je sám tím podivínstvím Měsíce již trochu popleten; ač by mohl všechno svaliti na tiskovou chybu, přiznává se upřímně, že si v první učené poznámce předešlé kapitoly vlastní roztržitostí nehorázně uškodil. Právil tam totiž, že pan Brouček někdy rukama a jazykem zdlouhavěji pohybuje v domnění, že je posud na Měsíci, kde byly údy jeho šestkrátě těžší; místo *těžší* mělo však státí *lehčí*, jak spisovatel sám na jiných místech svého cestopisu správně uvedl, a pan Brouček činí za svých měsíčních reminiscencí volnější pohyby proto, aby je přizpůsobil domnělému zlehčení své osoby.)

Konečně přilítly sklepnické vlaštovky s netrpělivě očekávaným nákladem směšně malých mis — Avšak nehodlám obsáhnouti kořist z komických stránek, jaké poskytoval nesouměr velikosti Broučkovy s měsíčními rozměry, poněvadž bych vypadal jako bídný plagiátor Gulliverových cest po Liliputu. Řeknu tedy

jen, že celý bažant hravě vklouzl do úst pana domácího jako otep sena do vikýře a že byl schrupán i s kostmi jako podolská smažená rybička.

Přes to vše byl pozemšťan úplně spokojen s jakostí kvasu, k němuž byl prostě vyčerpán po řadě celý obsah jídelního lístku. Ale za to — ach, běda! — měsíční ležák byl taková bledá a ničemná břečka, že musel pan Brouček holdovati nezvyklému vínu, které srkal, pohrdaje náprstkovou sklenkou, z měsíční štoudve.

„Nuže a nyní mi laskavě povězte, jak jste se dostal k nám na Měsíc,“ začal měsíčan, když Brouček konečně svůj třineďlní hlad upokojil.

Pozemšťan, srkaje černou kávu, kterou mu přinesli v polévkové míse, vypravoval vše, co věděl o svém bezděčném výletu.

Měsíčan vrtěl podivením hlavou a pravil: „Toť vypadá jako zázrak a jsem jist, že po vás žádný pozemšťan touto cestou k nám se nedostane, jako jste vy první, který sem zabloudil. Pokud vím, zalétala k nám jen bujná fantazie pozemských básníků, a to většinou na rozpustilém koníku satiry a šprýmu, jako v cestě Lukianova lháře nebo na měsíční výpravě dona Quijota. My měsíčané však vynalezli na základě dlouhého vědeckého bádání přirozený způsob cesty, jímž lze skutečně z Měsíce na Zemi putovati —“

„Aj, opravdu?“ zvolal v radostné naději pan Brouček. „A jaký jest ten způsob?“

„Odpustíte, že vaši zvědavost v tomto směru neukojím,“ řekl měsíčan s jemným úsměvem. „Jsem k tomu zavázán slavnou přísahou, kterou musí složit každý z nás, prve než bývá zasvěcen v tajemství této komunikace. Víme, že zastihla by nás měsíčany neodvratná záhuba, kdyby na Zemi tajemství to zvěděli. Vy Evropané dovedli jste vyhladit i na své planetě celé veliké národy — což kdybyste přišli mezi nás, vy obři mezi slaboučké pidimužíky! Proto zachovávají též naši cestovatelé na Zemi z opatrnosti nejprísnější inkognito, vydávající se za ony zakrslé pozemšťany, kteréž vy nazýváte trpaslíky.“

Poněvadž autor ví, že čtenářstvo nemiluje dlouhých dialogů toho druhu, přerušuje zde rozmluvu Broučkovu s měsíčanem a ponechává si konec její do kapitoly příští.

(DOKONČENÍ ROZMLUVY S MĚSÍČANEM. — SIESTA PANA BROUČKA. — ROZLOUČENÍ S HOTELEM A ÚCHVATNÝ POHLED NA MĚSÍČNÍ KRAJINU.)

„Jakže, naši trpaslíci že jsou zakuklení měsíčané?“ podivil se Brouček.

„Nikoli všichni,“ odpověděl měsíčan. „Onen způsob cestování na Zem je tak obtížný, že jen málokterý neohrožený badatel k němu se odhodlává. Ale přesto čítá náš zemězpyt poměrně dosti takových smělých bohatýrů vědy. V novém věku sluší zvláště jmenovati měsíčana, který se na Zemi proslavil pode jménem Josef Boruslawski. Asi v polovici předešlého století dostal se na vaši planetu a začal své výzkumné cesty v Polsku, kde vstoupil jako domnělý trpaslík do služeb hraběnky Humiecké. S ní cestoval pak po Evropě a navštívil některé dvory, kde získal si svou duchaplností a roztomilostí vznešené příznivce. Císařovně Marii Terezii zalíbil se tak, že mu darovala démantový prsten, který stáhla z prstíku šestileté tehdaž princezny Marie Antonie, potomní nešťastné královny francouzské; arcí musel Boruslawski darovaný prstýnek nositi na šňůrce kolem krku, poněvadž byl na něžnou jeho ručku příliš veliký. Dobyl si dokonce lásku krásné pozemšťanky, Isaliny Barbutanové, kterou pojal za choť a s níž měl tři dítky. Ale tím zbavil se mnohých příznivců a zabředl v poměry stísněné, takže se nakonec z nouze dopustil i malého podvodu. Prodalt jednomu lékaři zaživa svou mrtvolu k účelům anatomickým; ale pan doktor těšil se marně na zajímavé tílko, neboť roku 1837 poroučel se Boruslawski zeměkouli a vrátil se živ a zdráv na Měsíc s ohromnou kořistí vědeckou, již naše vědomosti o družné planetě rozšířil měrou netušenou. Později následovaly výzkumy Toma Thumba a v nejnovějším čase — Avšak poslední ty badatele nemohu vám jmenovati, poněvadž dílem dosud na Zemi meškají, dílem snad opětně cesty tam podniknouti hodlají, takže bych porušením jejich inkognita měsíčním našim zájmům uškodil.“

„A následkem těchto výzkumů osvojili jste si tedy náš kraj, naše jazyky a zařízení tou měrou, že zde nalézám téměř Zemi v kolibrovém vydání?“ tázal se Brouček zívaje.

„Tak jest,“ odpověděl měsíčan. „Naše zeměvěda stojí arci nesmírně výše nežli váš chudý a nejistý lunopis. Máme ovšem naproti vašim lunozpytcům nemalé výhody. Vždyť můžeme takorba již pouhým okem obrysy vašich pevnin a moří jako na glóbu studovati a větší změny na Zemi pozorovati. Tak postřehli jsme neozbrojeným zrakem zcela zřetelně prokopání úžiny Suezské. A co nám teprve objevují naše obrovské, přeměle zařízené dalekohledy! O báječných rozměrech jejich mějte si malý příklad. V kruhové pláni Werneru objevili pozemští hvězdáři malý, jako hvězdička se třpytící bod, jež vedle ústředního vrcholku kruhové pláně Aristarcha prohlásili za nejjasnější místo celého Měsíce; lámou si nad podstatou té třpytné tečky hlavu a diví se zároveň tomu, že dřívější astronomové o nápadném tom bodu se nezmínili a že na něm pozorovati lze rozličné změny. Na pravé vysvětlení arci sotvakdy připadnou: že totiž na Werneru před jistou dobou zřízena byla měsíční stanice hvězdářská a onen blyštivý bod že není nic jiného nežli tubus tak ohromný, že jeho třpytné sklo viděti lze až ze Země. Můžete si pomyslit, že nám dalekohledy takové velmi podrobný obraz povrchu zemského podávají, v němž rozeznáváme nejen vrchy a řeky, nýbrž i větší města a jiná znamenitější díla rukou lidských. Nesmysl, jímž Sancho Panza, mluvě o výpravě svého pána do Měsíce, baví udivené vesničany tvrdě, že Země z Měsíce vypadá jako jáhla a lidé po ní chodící sotva jako lískové oříšky, — žertovný tento nesmysl tají ve své druhé větě přece jakési zrnéčko pravdy. Jednotliví lidé na Zemi nejeví se nám sice ani jako nejjemnější prášek, neřkuli jako lískové oříšky, ale větší zástupy dovedeme přece rozeznati. Za poslední války rusko-turecké mohli naši hvězdáři přesně pohyby obou vojsk stopovati. A vezmete-li k tomu všemu, že naši cestovatelé vydali o Zemi důkladná díla s nekonečnou hojností zpráv, plánů, map a vyobrazení, uvěříte zajisté, že ji známe téměř lépe než vaši francouzští geografové a že si zde

můžeme věrnou imitaci pozemských poměrů zaváděti, pokud to za prospěšné uznáváme.“

„Toté zvláštní,“ pravil pan Brouček, potlačiv zívnutí, které se znovu o něho pokoušelo. „Musím se vám upřímně přiznati, že mi nynější zemské poměry byly téměř již nesnesitelný — a hle! Vám líbí se patrně tak velmi, že je o překot na Měsíc přenášíte. Ale povězte mi, příteli, kterak jste žili v době, kdy vám pozemské obyčeje byly ještě neznámy?“

„Skoro se stydím zjevití vám plnou pravdu,“ odpověděl měsíčan. „Naši předkové žili opravdu jako kdys vaši tichomořští ostrované. Tehdáž byl Měsíc vsutku sídlem nejhloupější svaté prostoty, té směšné nevinnosti mravů, o níž bájí Ariosto, že před věky, vypuzena byvši ze Země, na lunu blaženou se uchýlila. Tehdáž neměli měsíčané ani ponětí o zákonech zdvořilosti a dobrého tónu: každý podával se ve společnosti tak přímo a bez obalu, že by nad tím váš Knigge z kůže byl vyletěl. Nikdo neskrýval své city škraboškou, dle ustálených společenských šablon vyrobenou a salónním lakem pečlivě natřenou; nikomu nenapadlo rozplývati se zdvořilou pokorou a líbezností před osobou, jíž pohrdal a kterou nenáviděl. Nikdo nesmál se špatným vtipům, aniž zatajoval svou nudu přetvářkou blaženého rozjaření. Nikdo nestál, kritice k vůli, s pohledem vytrženým před obrazy, v nichž spatřoval jeho vlastní vkus pouze nechutné klikyháky, aniž mluvil s obdivem o slavných básnících, které nečetl. A tito neptali se, je-li právě v módě vířiti mezi hvězdami nebo prometatí hampějzy, nýbrž opěvovali zcela prostoduše jen to, co vsutku cítili a k čemu je vábil popud vlastního nitra. Bez bázně, že se stanou směšnými, důvěřovali tehdejší měsíčané v poctivost ostatních a sami bez ostychu spravovali se zásadou spravedlivosti. Ry-zou povahu a upřímnost nepokládali za příznak slabých duchů a nestyděli se mluvit s opravdovým rozhorlením o lživých reklamách, nestydatém dryáčnictví, chytrém odírání bližního. Rozumí se, že za takových poměrů věda právnická neměla žádného vzniku. Ba, ještě donedávna panovala zde naivnost tak veliká, že kupříkladu když byla na Měsíci dle vzoru pozemského zavedena ústava se svobodou tisku, mnohé časopisy začaly zcela

volně pronášeti své náhledy o záležitostech veřejných a kritizovati opatření vlády; teprve když redaktoři byli šmahem zavírání a listy jejich stíhala konfiskace za konfiskací, pochopili pravý význam pozemské svobody — —“

Měsíčan ustal ve svém výkladu, neboť panu Broučkovi přihodilo se, co může na tomto místě snadno i leckterého mého čtenáře postihnouti: pan domácí totiž poklimoval, poklimoval, až konečně nadobro usnul. —

Pan Brouček odbýval tentokrát svou siestu velmi dlouho, přenesen soucitným snem nazpět na zeměkouli, pod střechu svého domu, do útulného panického pokoje, kde na měkké pohovce spokojeně zakuřoval novou pěnovku a líbezná písni kanárka naslouchal.

Když konečně hlavu ještě rozespalou pozdvihl a po svém zvyku protahovati se začal, vrazil do čehosi prudce rukama, uslyšel praskot a řinkot a měl pocit, jako by se pod ním půda bořila. Tím úplně probuzen, vyskočil tak rázně, že hlava jeho bolestně o strop narazila, a s úžasem rozhlížel se po těsném, nízkém kumbálku. Teprve po chvíli připomenul si, že je to parádní sál měsíčního hostince, a z prsou jeho vyrval se hluboký vzdech. Sbohem, milý útulný pokojíku tam na Zemi!

Zároveň zpozoroval, že nadělal svým protahováním nemalých škod: ze stropu, kam ruce jeho udeřily, opadla značná část omítky; lokte jeho rozbily dvě veliká, krásná zrcadla, visící na průčelní a zadní stěně sálu naproti sobě; a pódium, sloužící mu za divan, rozbořilo se pod ním v žalostné trosky.

„Dobré jitro! Jak jste se vyspal?“ ozval se tenký hlásek ode dveří sálu, jimiž vstoupil Bimbilimbi.

„Dobře,“ odpověděl mrzutě pan Brouček. „Jenže vaše místnosti našinci ani nedovolují, aby se řádně protáhl —“

„Což o trochu omítky a pár zrcadel!“ pravil měsíčan. „Ale vskutku jsem vás litoval vida, jak jste usnul sedě, maje za podušku jen tvrdé zábradlí galerie a zkřížené ruce. Postarám se, abyste nadále netrpěl takovým nepohodlím. Ostatně, zdá se, že vám přese všechno spánek chutnal, jak náleží. Dle našeho času odpočíval jste arcí sotva malou hodinku, ale ve smyslu

pozemském prospal jste celé odpoledne a větší část noci. U nás zatím jitro jen nepatrně pokročilo, avšak Slunce stojí už dosti vysoko, že otvírá se z výše kruhového valu na všechny strany velkolepá vyhlídka. Vystupte jen před hotel a spatříte divadlo báječné. Či — ještě lépe učiníme, vydáme-li se hned na další cestu. Vy jste si řádně odpočinul a já použil vašeho spánku, abych se dopídil svého splašeného osla a také pro vaše pohodlí učinil některá opatření. Bude tedy nejrozumnější, když zahájíte bez odkladu v mém průvodu svoji pouť po Měsíci, která vám zajistě poskytne množství netušených půvabů a vzácného poučení. Sestoupíme především dolů na dno Koperníka, které patří k nejkrásnějším a v pozemské kultuře nejpokročilejším krajinám Měsíce.“

Pan Brouček souhlasil.

Měsíčan přivolal vrchního číšníka a teskně očekával pan Brouček nekonečně dlouhý účet, v němž připadne asi též rozbořenému pódiu a rozbitým zrcadlům vynikající role.

Ale nastojte! Místo číšníka předstoupil sám majitel hostince a pravil rozechvěným hlasem: „Jsem více než královsky odměněn pouhou vaší návštěvou. Ještě moji pravnucci budou si s pýchou připomínati, že můj hotel přede všemi byl vyvolen, aby pohostil prvního pozemšťana, jehož noha na Měsíc vstoupila. Chcete-li mi nadto prokázati milost, dovolte, abych směl svůj velkohostinec ode dneška přejmenovati v — hotel Brouček.“

Pohnut svolil pan domácí, rozloučil se srdečně s hostinským a provázen hlubokými poklonami celého personálu vylezl důstojně po čtyřech z hotelu.

Venku čekal již nalezený osel a Broučkovi byla tam podána okovaná alpská hůl, kterou nový přítel měsíčan dal pro něho zhotoviti z celé měsíční jedle.

Pohled, který se nyní z kruhového náspu Koperníka otvíral, byl opravdu velkolepý. Oslepující terč sluneční byl již vystoupil poněkud nad obzor, na černou, hvězdami posetou oblohu a zaplavoval široou měsíční krajinu pronikavým světlem.

Obrovský hrbolatý a zubatý hřeben kruhového náspu byl již všecek osvětlen i s největší částí nesmírné, dvanácte mil

v průměru mající roviny, kterou v pravidelném téměř kruhu ohrazoval. Tato rovina prostírala se přehluboko pod nohama našich cestovatelů a ze středu jejího vypínalo se osamělé ústřední horstvo, malebná to skupina skalních kuželů, značně sice nižší než kruhový násep sám, ale přece velkolepostí as naši Milešovce s okolními horami se rovnající. I celá protější vnitřní strana kruhového náspu jevila zřetelně své obrovité stěny a terasovitě nad sebou vystupující, divoce rozervané spousty skalní, velebný polokruh titánského amfiteátru, jemuž rovného si nevytvořily snad ani naše Alpy. Jen východní polokruh vnitřní stěny valu, na jehož sklony posud zář sluneční nepronikla, právě pod nohama obou diváků, byl od hřebenu až dolů k centrální rovině zahalen v černý, neproniknutelný stín.

A když se pohled jejich od vnitřku kruhové pláně obrátil směrem opačným, v okolní krajinu měsíční, spatřoval divadlo stejně úchvatné. Přímo pod nohama diváků spadala vnější stěna kruhového náspu, tu srážněji, tam volněji, do nesmírné hloubky a od ní vybíhaly různými směry pásma nižších hor, křížující a splétající se s různotvárnými řetězy skalními, které se táhly souběžně s valem kruhovým. Zrak skláněl se s úžasem do té divoké spousty hor a propastí, těsných údolí a hlubokých rozsedin, podivných cimburí skalních a nakupených balvanů, širokých trhlin půdy a kráterových prohlubní. Za tímto chaosem horským prostírala se rovina, ale byla poseta nesčíslným množstvím kráterů, větších i menších, namnoze téměř mizivě drobných, což poskytovalo obraz prazvláštní. Představte si papír přehustě probodaný většími i menšími špendlíky nebo pleť co nejhojněji znamenanou dolíčky po neštovicích, nebo si představte, že by náhle zkameněla hladina vodní, když začínající déšť rýsuje na ní nesčetné kroužky — Nikoli, nenapadá mi právě vhodné porovnání, jímž bych vyznačil dojem této plochy, přeplněné kruhovitými otvory s vyvýšeným okrajem a jako rozpíchané úžasným množstvím dírek a bodů. Za rovinou bylo viděti opět vyšší a nižší kruhové náspy, osamělé hory a souvislé řetězy skal, jejichž rozmanité obrysy živou barvitostí a skvoucí září svou příkrě se odrážely od černé oblohy.

Všechny ty skály kolem dokola byly holé, a jejich neobyčejně živé i skvělé barvy ve spojení s černými, hlubokými stíny, jež z nich ve tvarech fantastických padaly do údolín, přispívaly nejvíce k báječnému dojmu celého obrazu. Rudé, zelenavé, žlutavé, stříbřisté a jinobarvé horniny zářily tu v nejrůznějších odstínech a v oslňujícím lesku ze všech osvětlených částí krajiny.

Na holých těchto skalách, pokud sahal zrak, i na rovině krátery poseté nebylo ani stopy vegetace. Ale zato překvapoval vnitřek Koperníka utěšeným obrazem úrodné krajiny. Arci rozkládala se teprv hluboko dole, jenom po rozsáhlém dně kruhové pláně a zčásti po nejdolejších sklonech vnitřní strany náspu. Bylo tam viděti zeleň luk a bujného křoví, pestré proužky rolí, stříbrné žilky řek, jezírka, roztroušené vísky i města, jež arci z této výšky vypadala velmi nepatrně a kromě toho asi z podobných miniaturních stavení se skládala, jakým byl hotel Copernicus či vlastně nyní hotel Brouček.

VI/

(PAPRSKOVÝ VĚNEC KOPERNÍKA. — OSEL SE PLAŠÍ PODRUHĚ. — PAN BROUČEK S MĚSÍČANEM SESTUPUJÍ NA DNO KRUHOVÉ PLÁNĚ. — ŠESTISPŘEŽNÍ EKYPÁŽ. — JÍDLO A SPANÍ BEZ KONCE. — PLÁTĚNÝ PALÁC. — VALNÁ NÁVŠTĚVA MĚSÍČANŮ. — ÚSPĚCHY PANA BROUČKA A HROZNÉ VYSTŘÍZLIVĚNÍ.)

V obrazu krajiny, prostírající se kolem Koperníka, překvapil pana Broučka ještě jeden zvláštní zjev. Spatřil totiž veliké množství zářivých pruhů, kteréž od vnější paty kruhového náspu jako paprsky se rozbíhaly na všechny strany do měsíční krajiny. Táhly se i přes krátery, pahorky a větší vrchy a lišily se napohled od vůkolní půdy jen právě světlejší barvou či spíše pronikavější jasností.

Brouček chtěl průvodce požádati o vysvětlení zvláštního úkazu, ale zpozoroval, že měsíčan na svém oslu tryskem uhání

ku vnitřnímu okraji kruhového náspu. Bylo patrné, že se ušák znovu splašil pohledem na obrovského pozemšťana. Tento pustil se za ním, ale síla jeho rozběhu byla zase na měsíční tíhu tak nepoměrně prudká, že jako mrštěný gumový míč několika skoky osla předstihl a po vnitřní straně kruhového valu, nemoha se v běhu zadržeti, střelhibitě do hlubiny se zřít. Naštěstí byl zde sklon mírný a v neveliké hloubce zastavila jeho pád široká horská vysedlina s navalenou hromadou skalních trosek. Uvázl mezi nimi a zaplatil svou potrhlost toliko několika odřeninami. Zatím ukrotil také měsíčan svého osla, na němž pak sjel bez obtíže pohodlnou horskou stezkou k vysedlině. Ale rozčilením z této epizody zapomněl Brouček úplně na světlé pruhy, jejichž povahu chtěl prve na průvodci vyzvěděti.

Jest toho velice litovati, neboť jinak mohla býti záhada oněch zářivých pruhů, obklopujících některé kráterovité útvary měsíční jako nimbem nebo aureolou ze skvoucích paprsků, konečně rozřešena. Pan Brouček byl by zprávou svojí rozhodl, postihla-li snad pravdu některá z dosavadních domněnek, jsou-li totiž ony pruhy proudy ztuhlé lávy, která se kdysi z měsíčních sopek na všechny strany rozlila, nebo trhliny popraskané pevné kůry měsíční, kterými vnitřní tekutá žhavá hmota kdys na povrch se vyřinula, nebo sluší-li vznik jejich hledati v parách, které z trhlin těch vystoupily a podél nich v podobě třpytného prachu se srazily atd. — nebo je-li povaha pruhů těch zcela jiná, dosud netušená, jsou-li to např. prostě soustavy měsíčních komunikačních prostředků, podobné našim silnicím od hlavních středisk obchodu na všechny strany se rozbíhajícím nebo spíše sítím našich železných drah.

Od vysedliny sestupoval pan Brouček již opatrněji a šťastně dostali se oba cestovatelé na dno Koperníka. Ponechám obraznosti čtenářů, aby si představili krajinu, v níž stromy, křoviny, domy, lidé, pasoucí se skot a brav — zkrátka všechno živoucí a rostoucí má asi šestkrát menší rozměry nežli na Zemi. Našemu pozemšťanu bylo, jako by se byl dožil vyplnění dětského snu, procházejí se báječným krajem, sestaveným z domků, stromků a loutek hračkářského skladu.

„Promiňte mi,“ pravil dole Bimbilimbi, „že jsem vás vedl starou postranní stezkou, již dávno turisté nepoužívají a při které není žádných hostinců. Učinil jsem tak z obavy, aby nenadálý váš zjev nezpůsobil na těchto srázných skalách nějaké neštěstí. Viděl jste, jak se můj osel před vámi plašil — což kdyby se totéž bylo stalo nějaké karavaně cestujících pánů a dam nad některou závratnou propastí! Pohledte jen, jak tamhle celé stádo i s pastýřem před vámi prchá a jak onde na poli zástup ženců leknutím zkamenělý užaslé zraky na vás vytřešťuje! Soudím, že ani vám nebylo by příjemno býti na další pouti lidnatou vnitřní rovinou Koperníka stále terčem takových pohledů a hoto-
vým bubákem. Proto učinil jsem opatření, které vaši velikost prozatím zakryje všetečným zrakům. Využítkoval jsem řádně váš dlouhý spánek v hotelu. Člověk ode mne vyslaný najal zde dole obrovský vůz, který nedávno sloužil k dopravě kolosální sochy v lomech na úpatí kruhového náspu z jediného kusu žuly vytesané. Dal jsem zároveň vůz ten pro vaše pohodlí upravit i doufám, že bude vše již zařízeno. Hle! Tam očekává nás již povoz na silnici!“

Skutečně stál tam povoz na měsíční rozměry ohromný, tažený šesti páry drobných měsíčních koníků. Byl podoben zabetonovaným vozům, jakých užívají na Zemi kočující menažerie.

„Není to sice povoz elegantní,“ omlouval se měsíčan, „ale pro vaše mimořádné rozměry nemohl jsem prozatím sehnati nic lepšího. Ostatně, můžete se v něm pohodlně natáhnouti a prospati; i večere jest tam pro vás již přichystána. — Avšak, slyšte, z našeho stanoviska vedete vy pozemšťané život děsně materiální: každou čtvrt hodinu sloužíte svému žaludku a každou druhou půl hodinu věnujete spánku — lze tedy říci, že skoro celý den jenom jíte a spíte.“

„Ovšem, váš den!“ namítl trochu mrzutě Brouček. „Věřte, nevím, jak se vpravím do toho měsíčního života. Přijdu se svým jídlem a spaním zcela z pořádku. Ale prosím vás, řekněte mi, kdepak vy měsíčané vlastně jíte a spíte?“

„Zcela podle vašeho programu. Jíme ráno, v poledne a večer, a spíme v noci. Arci, dle vašeho zemského času projde vždy mezi

naším snídáním a obědem plný týden, rovněž tolik mezi obědem a večeří, a náš noční odpočinek trvá vašich čtrnácte dnů.“

„I ty můj panáčku! Čtrnácte dnů, to se pořádně vyspíte! Ale v jídle bych s vámi nechtěl držeti. Jísti jednou za týden — pěkně děkuju!“

Zatím došli k povozu a měsíčan pravil otvíraje úslužně zadní jeho dvířka: „Nuže, rače vstoupiti a vyspěte se tam dobře! Já zatím vůz ještě trochu zvenčí vyfintím a pak pojedeme vesele do kraje, kde lid prve na vaši vzácnou návštěvu náležitě připravím.“

Odměniv péči přívětivého soudruha vděčným pohledem, vlezl náš pozemšťan do povozu, kdež po chutné večeři pohodlně se natáhl a brzo libě usnul.

Jedvaže procitl, otevřela se zadní dvířka povozu a Bimbilimbi zval jej laskavě na snídani. Měsíčan objevil se v úpravě zcela změněné; místo cestovního obleku měl na sobě frak, bílý nákrčník a vkusné rukavičky — zkrátka, byl oděn jako k nějaké slavnosti. Brouček vylezl a byl překvapen, že místo pod širým nebem ocitl se v jakémsi vzdušném stanu s několika řadami malinkých sedadel a lavic kolem dokola.

„Hledte, jaký palác jsem vám takořka šlehnutím proutku vyčaroval,“ pravil vesele měsíčan. „Prozatím arcí jen plátěný; ale doufám, že vám časem pořídím solidnější a důstojnější bydliště. Ostatně, vám jde zajisté především o to, abyste se trochu po Měsíci poohlédli. A k takové výzkumné pouti hodí se pro vás kočovnický stan nejlépe. Kousek cesty jsme již urazili za vašeho spánku: jsme před branou města dosti lidnatého, kde vzbudil náš příjezd ohromnou senzací. Poučil jsem lid o znamenitém hostu a všechno hoří netrpělivostí, aby vás uvidělo. Kdyby vás nechránila ohrada kolem stanu zřízená, zle by vám bylo v návalu obecné zvědavosti. Zčásti jí arcí musíte povolit. Musíte přijímati četné návštěvy obyvatelstva, které touží vzdáti vám svůj hold; ostatně vás ujišťuju, že většinu těch, které připustím k audienci, nevede pouhá všední zvědavost, nýbrž vroucí sympatie k pozemšťanům a ušlechtilá vědychtivost. Postarám se také, aby se tyto návštěvy dály v pořádku a bez jinakého obtěžování vaší osoby.“

„Pochopuji arci, že jsem pro měsíčany divné zvíře,“ mínil Brouček, „a rád jim té podívané dopřeju, ač nejsem přítelem takových obřadných návštěv. Myslím však, že i mne ti maličtí hosté pobaví. Jen mi řekněte, jak je mám přijímati a co mám s nimi dělati; neznal jsem se v takových cavykách ani na Zemi, neřkuli na Měsíci.“

„Ah, toť jednoduché. Vpusť sem tolik hostů najednou, kolik se vejde na tato sedadla — kdyby přicházeli jednotlivě, trvalo by to věčnost, než by se všichni vystřídali — a vy je přivítáte prostě poklonou, k níž můžete přidati slova: ‚Pozemšťan Brouček uctivě vítá měsíční panstvo‘. Já pak podám o vás vědecký výklad a vy můžete jej doplňovati sám zprávami o zemských poměrech, podle otázek, jež k vám učiním; můžete ukazovati svou sílu, můžete — Umíte zpívat?“

„No, zpěvem bych se příliš nevyznamenal. Mám hlas jako dřevěné dudy a mohl bych zazpívat leda: Pivo, pivo, pivo červené —“

„Pro nás máte hlas fenomenální a hosté přijmou vaši píseň s nadšením. Vůbec, konejte, co vám libo — všechno bude měsíčany zajímati. Můžete také před hosty bez ostychu snídati, k čemuž vám zahraje měsíční hudba veselé kousky —“

„Aj, i hudba zde bude!“ zvolal Brouček se smíchem. „Tot bude celé opičí divadlo!“

„A zde máte své služebnictvo!“ skončil Bimbilimbi, ukazuje na zástup měsíčanů v pestrých lokajských fracích, kteří právě doprostřed stanu vlekli prostý stůl pozemské velikosti a stejně velkou židlici.

Za chvíli nato povstal u vchodu šum a do stanu hrnuly se davy měsíčanů a měsícanek v rozmanitých oblecích pozemského střihu. Objevily se tu a tam i třpytné vojenské uniformy, jichž drobní majitelé tvářili se velmi marciálně, nebo vrhali po krásných měsíčankách záletné pohledy. Brzy byla všechna sedadla nabita a zraky celého trpasličího shromáždění spočívaly s nelíčeným úžasem na panu Broučkovi, který se před nimi nemotorně ukláněl.

Bimbilimbi předstoupil a měl v měsíčtině dlouhou přednášku, za které často na pana Broučka s patetickým výrazem

ukazoval. Pak dotazoval se našeho hrdiny německy po rozličných pozemských věcech, jež pan domácí stručně vysvětloval.

Dále chodil pan Brouček k žádosti svého nového přítele za zvuků hudby tu volnějším, tu rychlejším krokem dokola, otáčel se na všechny strany, rozpřahoval ruce, konal rozličné jiné pohyby, ukazoval své hodinky, knihy, peníze a jiné věci, zdvihal těžké předměty a vysadil si na dlaň i jednoho z premovaných sluhů. Z vlastního žertovného nápadu otevřel při tom ústa s posuňkem tak hrozivým, že trpaslík na jeho dlani zděšen o pomoc vykřikl. Hlučný potlesk a smích shromáždění byl panu Broučkovi příjemnou odměnou za podařený šprým.

Konečně přinesli sluhové na stůl snídani a Bimbilimbi vyzval pozemšťana, aby jen bez okolků svůj hlad ukojil. Pan Brouček nejedl sice rád ve společnosti, ale učinil to žadateli k vůli. Jeho výkon za stolem vzbudil opět hlučnou veselost hostů; ale pan domácí nebyl tím uražen, neboť pochopoval, že hodování obra, který schrupne celou bábovku jako krejcarovou žemli, musí učinit na tyto trpaslíky komický dojem.

Po snídani, zatímco rozhazovali sluhové mezi hosty jakési barvitě listy, poroučel se pan Brouček dle nařezané rady svého přítele poklonou a slovy: „Děkuju vroucně za hojnou návštěvu,“ a vyšel ze stanu, provázen bouřlivým potleskem, kterýžto nezvyklý důkaz sympatie mu opravdu lahodil.

Ale venku, v ohradě za stanem, se pojednou zarazil. Spatřilť na postranní ploše povozu, jenž tvořil část ohrady, veliké, křiklavě zbarvené plakáty s vyobrazením, představujícím patrně jeho samého, arci v nestvůrné karikatuře.

Šupiny spadly rázem z očí pana domácího. Poznal, že se dostal do rukou nějakého měsíčního Barnuma, který vykořisťuje jeho velikost zcela po způsobu pozemských kočujících vystavovatelů obrovských dam a mořských panen. Snad oznamují ty plakáty dokonce: „Krmení každou čtvrt hodinu!“ Hrozně! On, vážený domácí pán, stal se tedy na stará kolena kolegou Eskymáků a Hotentotů, ukazujících se za desítník v jarmarečních boudách zevlující lůze! Taková tedy kariéra kyne mu na Měsíci!

(HÁDKA S PODNIKATELEM VÝSTAVY. — NAROVNÁNÍ. — NEKŘES-
TANSKÉ VÝKUPNÉ. — MĚSÍČNÍ NOVINÁŘ A JEHO NABÍDNU-
TÍ. — PROGRAM BUBNU MĚSÍCE. — BOUŘLIVÁ SCHŮZE UČENÉ
SPOLEČNOSTI. — MĚSÍČNÍ UČENCI TINTILI A VANTILI. — SPOR
O PALIMPSEST A JEHO NETUŠENÝ KONEC. — PAN BROUČEK
ŽURNALISTOU. — JEHO PRVNÍ NOVINÁŘSKÝ VÝKON A PORADA
S VAŇKEM.)

Pan Brouček, nemoha ukrotiti svůj hněv, obořil se na podnika-
tele výstavy, jenž v průvodu jiného měsíčana ze stanu za ním vy-
stoupil: „Nenadál jsem se, pane, že za maskou vašeho přátelství
shledám sprostého ziskuchtivce, jenž hodlá ponižujícím způ-
sobem ze mne těžiti ve prospěch své kapsy. Či myslíte oprav-
du, že strpím, abych byl ukazován jako nějaká obrovská dáma
v jarmarečních boudách?!“

Bimbilimbi ucouvl ohromen výbuchem Broučkova hněvu
a začal koktati: „Nevím vskutku — co vám zavadlo příčinu —
Ujišťuju, že k vám chovám — city ryze přátelské, jež nekalí ani
stín sobeckého zámyslu. Chtěl jsem toliko ukojiti vědychtivost
našeho obecenstva — poskytnouti mu příležitost, aby —“

„— aby zevlovalo na divné zvíře, které mu dryáčnický uka-
zujete za mizerné vstupné,“ přerušil jeho řeč pozemšťan. „Na-
dal bych si slepců, že jsem ihned neprohlédl tu drzou, nemotor-
nou komedii! Arci, nenapadlo mi, že by také na Měsíci pobíhali
takoví ničemní šejdíři a lidokupci —“

„Urážeti se nedám, pane,“ zvolal Bimbilimbi, nyní již opět
osmělen. „Nezapírám, že jsem vybíral vstupné; ale což mys-
líte, že jsem pořídil tento ohromný vůz a těch šest párů koní
zadarmo? Že lze takový stan, do kterého by se vešlo šest na-
šich paláců, zbudovati za několik zlatých? A nepočítáte, co jste
mne stál po cestě? Myslíte, že bude někdo váš bezedný žaludek,
hltaající každou čtvrt hodinu pokrmů za deset, plniti jen proto,
abyste mu pak ještě spílal šejdířů? Nemyslete, že smíte na Mě-
síci bez trestu urážeti poctivé občany; máme zde také zákony,

které chrání naši čest před každým, třeba byl desetkrát větší kolohnát, nežli jste vy. Podám na vás žalobu pro urážku na cti — tento pán bude mým svědkem —“

Druhý měsíčan neodpověděl; hryzl si v zamyšlení prst a vzhlížel jiskřícím se okem na pana Broučka.

„Jen si žalujte, čisté paňátko,“ posmíval se rozezlený pan domáci. „Nemám z vašich soudů větší hrůzu nežli z vás. A co se týče útrat, vetřel jste se mi bez mého přičinění za pomocníka; kdybych vás byl znal, nikdy bych nebyl přijal pomoc od takového ptáčka. Ostatně, nebojte se o svůj mizerný groš. Ještě jsem nezůstal nikomu nic dlužen; nejsem žádný nuzák: mám dům, který stojí za dvacet takových psích budek, v jakých vy zde na Měsíci přebýváte.“

„Aj, váš dům! Tamhle na tom zemském srpu na obloze? Pěkná hypotéka! Na tu vám zde nikdo nepůjčí ani zlámanou grešli. — Umoudřete se jen, pane pozemšťane, a přijměte moje věru nezištné a pro vás nadmíru výhodné nabídnutí: Za dovolení, abych z vás ve prospěch rozšíření a zobecnění zeměvědy kořistiti mohl veřejnými výstavami, přednáškami a demonstracemi, poskytnu vám stále výborné zaopatření a kromě toho značnou roční gáži. Časem chci vám také vystavěti zvláštní nádherný palác, velkolepé muzeum Broučkianum, kde jako v posvátném chrámu vědy —“

„Ještě muzeum! Teď toho mám právě dost! Ani slova více, pane — ani slova! — Privil jste mi v hostinci sám, že můj pouhý oblek představuje u vás na Měsíci celé bohatství —“

„Ano, ale jen pro milovníky rarit, na které nelze nikterak sjistotou počítati.“

„Dovolte, pane pozemšťane,“ vmísil se do hádky druhý měsíčan. „Já sám jsem ochoten odkoupiti vám za nejvyšší cenu tolik předmětů, kolik bude potřebí k vyrovnání pohledávky tohoto pána. Myslím ostatně, že bude vašimi hodinami královsky zaplacen.“

„S radostí mu je dám, jen abych byl již odtud,“ zvolal pan Brouček, odpínaje si hned stříbrný řetízek od vesty. Pokládal

ten výkup za výhodný; bylyť to jen laciné cylindrovky a na Měsíci nemohl jich beztoho potřebovati.

Ale Bimbilimbi se bránil. Obrátil najednou a začal pana Broučka úlisně přemlouvati, aby u něho zůstal, začal ho i pokorně prositi, poukazuje na ohromné výlohy, které měl se zřízením stanu, a na to, že již ohlásil na plakátech druhou produkci, při níž měl pan Brouček zazpívati též pozemskou píseň; ale náš pozemšťan zůstal neúprosným a druhý měsíčan domlouval svému krajanu, že se dopustil — ač zajisté v úmyslu nejlepším — malého přehmatu a že by bylo nedůstojné, aby vzácný pozemský host vystupoval ve výstavní boudě jako nějaký indián.

S těžkým povzdechem svolil konečně podnikatel, že pana Broučka propustí, i začalo smlouvání o výplatu. Náš hrdina musel mu vydati nejen své hodinky, nýbrž i obě knihy o Měsíci, kartáček na vlasy, perořízek, tužku, škatulku sirek, knoflík s pružcovou páskou k označení sklenice v hostinci, domovní klíč, malý sloupek — zkrátka všechny předměty, které nesl při sobě. Vydríduch měl ještě laskominy na Broučkovu tobolku; ale tu majitel s pomocí druhého měsíčana přece zachránil.

Správní rada otevřel vrata ohrady a pan Brouček vyšel za novým soudruhem, který mu voláním a živými posuňky klestil dráhu trpasličím davem zvědavců, kolem výstavního stanu hustě shromážděných. Pozemšťana baval nemálo pohled na pestré hemžení drobných figurek, jež s pokřikem dílem zděšeně od něho prchaly, dílem všetečně kolem jeho nohou se tlačily, že musel dávat pozor, aby některou nezašlápl.

Ostatně, několika kroky dostal se dosti daleko od zástupu a byl nucen poohlédnouti se po svém vůdci, který zůstal valně pozadu a nyní, křiče a rukou kývaje, úprkem za ním pospíchal.

„Dovolte!“ řekl pan Brouček, a shýbnuv se pro měsíčana, zdvihl jej bez okolků do náručí. „Jinak bychom se spolu nikam nedostali.“

Měsíčan se trochu vzpouzel a červenal; ale pak prohodil ve sebe: „Máte pravdu. Vypadá to sice poněkud směšně, ale je to vskutku nejrozumnější. Prosím, zabočte zde na tu širokou cestu

městského sadu; v ulicích vzbudil byste přílišný zmatek a postranními, užšími byste snad ani neprošel. Naštěstí stojí můj dům na okraji města, průčelím do sadu. — Avšak musím vám říci, kdo jsem. Vydávám Buben Měsíce, vedle Korouhve luny nejrozšířenější zdejší časopis. Bimbilimbi přilákal mne svými křiklavými plakáty do výstavy; šel jsem tam s nedůvěrou, neboť musím se vám přiznati, že pokládám v hloubi duše jako mnozí jiní pana správního radu za protřelého šibala. Ale pohled na vás rozptýlil mé pochybnosti; abych pak v listě svém co možná zevrubnou zprávu o zjevu tak fenomenálním podati mohl, požádal jsem podnikatele, aby mne po představení k vám do ohrady dovedl. Tam jsem se stal svědkem vaší hádky s oním poctivcem — bez lichocení vám pravím, že mne originálnost a jadrnost vašeho spílání přímo uchvátila. Zároveň vznikla ve mně výborná myšlenka. Slyšte, mám pro vás výhodné nabídnutí. Váš pozemský hlad činí vám slušné obživení na Měsíci dosti obtížným a k tomu přistupuje obava, abyste neupadl do horších ještě rukou nežli poprvé; přijmete-li však můj návrh, získáte si zde nejen pohodlné živobytí, nýbrž i pevné a čestné postavení. Zkrátka: staňte se spolupracovníkem mého Bubnu — —“

„Já spolupracovníkem —?“ zvolal pan Brouček překvapen. „Nežertujete? Vždyť nerozumím měsíčtině ani za mák, neznám vaše poměry, nikdy jsem o časopisectví ani nezavadil a necítím v sobě ani jiskřičku spisovatelského nadání!“

„Nemějte žádných starostí. Hodíte se mi výborně. Na první poslechnutí poznal jsem ve vás vzácné nadání. Učiním vás spolupracovníkem polemické části našeho časopisu; budete pouze vymýšleti nové šťavnaté nadávky, které my pak v měsíčním překladu na protivnou stranu vychrlíme. Za to vám poskytnu znamenitý roční plat a k tomu ještě mimořádné renumerace za nadávky obzvláště zdařilé. Dále můžete nám vyprávěti svůj pozemský život a náš fejetonista upraví z něho pikantní memoáry pod čáru —“

„Ale můj život není nikterak zajímavý. Nezakusil jsem na Zemi žádných zvláštních příhod a dobrodružství; žil jsem vždy pořádně a pravidelně jako hodiny.“

„Však se podívejte, co na tom prostém základě zbuduje náš fejetonista! Ujišťuji vás, že se pod jeho dovednou rukou život váš promění v nejpestřejší a nejpoutavější román, jaký kdy rozechvíval i nejotupělejší čivy dychtivých čtenářů.“

Pan Brouček se na chvíli zamyslel. Na Zemi choval ke stavu novinářů málo sympatií, spíše nechuť a bázeň. Představoval si žurnalistu jako nepořádnou a pochybenou bytost, která zlomyslně ruší klid usedlých občanů a štve jedny proti druhým. A teď se má stát sám takovým kazimírem! Zároveň mu napadlo, že se mluvívá o různé tendenci časopisů. I zeptal se: „Dovolte, jaký směr má váš časopis?“

„Ah, jste příliš starostlivý!“ usmál se měsíčan. „Směr! Myslíte: politickou tendenci? Ó, ta je věcí vedlejší. Hlavní náš program jest: říkati všude B, kde Korouhev luny tvrdí A, stavěti se prostě v každé záležitosti na stanovisko opačné, prohlašovati každé mínění nepřátelského časopisu za křivé a každou jeho zprávu za lež, dokazovati, že jsou jeho spolupracovníci vesměs hlupáci a ničemové, vůbec trhati a ničiti jej při každé příležitosti. — Ostatně, chci mluvití plnou pravdu: Jde mi méně o vaše činné spolupracovníctví — hlavní věcí jest pro mne dojem, jaký těsné spojení vaší osoby s mým listem učiní na obecnstvo a naše protivníky. Právě nastává nový kvartál a Korouhev luny napne zajisté všechny síly, aby můj Buben nějakým senzačním románem nebo neslýchaným skandálem nebo něčím podobným překonala v těchto dostizích o získání abonentů. Právě lál jsem si nadarmo hlavu, jaké zbrusu nové a vítězné vnadidlo bych tentokrát nastrčil na svou udici. Tu mi seslalo nebe samo ve vaší osobě trumf největší! Považte si jen senzaci, až ohlásím tučnými literami v čele listu: Přeslavný Matěj Brouček, první pozemšťan, který poctil Měsíc svojí návštěvou, nebetyčný ten obr, proti němuž jsme my všichni směšnými pidimužíky, vstoupil jako stálý a hlavní spolupracovník do redakce Bubnu Měsíce, jehož zábavnou část ozdobí svými úžasnými, děsně napínávacími memoáry a v jehož politické části vítězně s námi potíratí bude ohyzdný chomol jedovatých plazů, pelešících ve stínu špiřavého hadru, kterýž se nestoudně zove Korouhví luny!“

„Ale povězte mi, prosím, jaká to mela tamhle?“ otázal se vtom pan Brouček, ukazuje na pěknou budovku, v jejíchž oknech bylo viděti chumáče drobných postav prudce ručkama máchajících, pěstmi vespolek si vyhrožujících, ba tu a tam i vztekle druh do druhu bušících.

„Ah, toť sídlo naší učené společnosti,“ odpověděl novinář, „kdež se právě odbývá schůze k rozhodnutí zajímavého vědeckého sporu. Kdesi v okolí nalezen byl jakýsi palimpsest, veliká podlouhlá blána z pergamenovité látky, s řadou záhadných čárek, provedených dle vyšetření našich lučebníků bezpochyby tuhou. Náš slovutný učenec profesor Tintili, jemuž byl nález tento zaslán, prohlásil jej za státní listinu z archivu některého pradávného krále měsíčního, který čárkami oněmi prostě zaznamenával roky svého panování. Proti náhledu tomu vystoupil profesor Vantili, a dokládaje se nestejnou délkou čárek, pak jejich různou odchylností od kolmého směru a částečnou zkřiveností, zvláště v druhé polovici řady nápadnou — poslední čárka jest opravdu skoro vlnitá —, jal se dokazovati, že jsou to starožitné měsíční runy, nejspíše hymnus na oslavu dávných měsíčních bohů. Tintili odpověděl sokovi urážkami, které tento splatil stejnou mincí. Spor Tintili–Vantili rozjitřil rázem nejen učený svět, ale i širší obecnost. A hle! I tato schůze, zdá se, že skončí na ulici. Rvačka svalila se již dolů do vestibulu a hle; tam vyhazuje právě prof. Tintili svého soka vlastnoručně na dláždění!“

„Naši pozemští učenci debatují někdy také velice drasticky,“ mínil Brouček; „ale tohle je přece trochu mnoho!“

„Pánové, pánové, mírněte se!“ napomínal novinář z loktu Broučkova zápasící učence, kteří ostatně většinou již od boje ustali, překvapeni zjevem nevidaného obra. „Mírněte se před tímto vznešeným vyslancem daleké zeměkoule, který zavítal na Měsíc za tím jediným účelem, aby se mohl státi spolupracovníkem mého časopisu!“

Chvíli mlčeli učenci zaraženi. Pak ozval se Vantili, stíraje z obličeje krev a rovnaje rozbité brejle: „Těžko mírniti se vůči zabedněnosti takového odpůrce! Vždyť nesmyslnost jeho domněnky bije do očí každému, kdo pohlédne jenom na ty čtyři

otvory v rozích palimpsestu! Jaký účel by měly na státní listině? Či snad ji zašpejlovali jako jaternici? S mým náhledem naopak shodují se ty otvory úplně, ba jsou nejpádňějším jeho důkazem. Patrně býval posvátný ten hymnus pomocí čtyř velikých, bezpochyby zlatých hřebů upevněn na vnitřní stěně chrámové.“

Zatím zdvihl se pracně z dláždění Tintili, kterému vantiliáni vyhození svého vůdce stejnou měrou byli splatili, a vzkřikl zuřivě: „Ó, bezedná nevědomosti, tvé jméno jest Vantili! Obmezenec ten patrně neslyšel nikdy o rolách, o svíticích papyrů! Kdyby se na palimpsest jen trochu pozorněji podíval, spatřil by zřejmé stopy, že bývala tato státní listina do kotouče svinuta a bezpochyby svázána pomocí stuh, oněmi otvory provlečených, kteréžto stuhy arci během staletí zetlely a v prach se rozpadly.“

„Otvory, pravíte? Čtyři otvory v rozích — a čárky tužkou...?“ ptal se pan Brouček, jenž začal jeviti pojednou živý interest pro spornou záležitost. „Prosím, pánové, ukažte mi svůj palimpsest! Tuším, ba věru tuším, že rozhodnu váš spor způsobem velice jednoduchým.“

Učenci, kteří ještě zůstali nahoře v poradní síni, povystrčili opatrně oknem pruh bílé tuhé látky. Sotva na ni pan Brouček pohlédl, zmocnil se jí rychlým škuibnutím a vzkřikl radostně: „Skutečně, — moje manželka!“

Domnělý palimpsest byl vpravdě onou manželkou, která — jak se čtenáři zajisté pamatují — našemu hrdinovi z kruhového náspu do hlubiny spadla a na níž nešťastné čárky neznačily ani léta panování předvěkého krále, ani dávný hymnus k počtě měsíčních bohů, nýbrž prostě počet sklenic, které pan Brouček naposled u Würfla vyprázdnil.

Presvědčiv ohromené učence okázáním druhé manželky o správnosti svého rozsudku, krácel pan Brouček rozveselen dále.

„Hle, jaké mám s vámi štěstí hned první minutu!“ liboval si vydavatel Bubnu na jeho ruce. „Z toho palimpsestu bude rozkošná lokálka! Avšak tu jsme již u redakce. Vidíte nade dveřmi ten obrovský buben? Zde jsou v obyčeji takové nápadné redakční štíty. Vizte tam dole v ulici ten červený dům s vylající

korouhví — toť zase pelech našich zlotřilých odpůrců. — Ale již čas, abych dal sázeti plakáty, jimiž ohlásím bez prodlení na všech rozích města velkolepou akvizici Bubnu. Všoupněte mne, prosím, hned otevřeným oknem do redakčních místností; uspořím tak alespoň schody. Co se vás týče, lituji, že pro vaši velikost naše redakční prostory nestačí; musíte vzítí prozatím zavděk naším dvorem. Vrata ohrady netřeba otvírati; překročíte je snadno.“

Nebudu líčiti, jak se pan Brouček na dvoře za redakcí uvelebil, najedl a libě usnul.

Když se probudil, sotva uvěřil zraku: před ním stál šéf listu na dřevěných chůdách, tak vysokých, že dosahoval Broučkovi bezmála k pasu.

„Divíte se, kterak jsem najednou vyrostl!“ smál se šéf. „Abyste s námi mohl bez obtíže rozmlouvati a nemusil nás bráti na ruku jako morčata, dal jsem bez odkladu pro všechny členy redakce zhotoviti takové vysokánské chůdy. Parádovali jsme na nich hned po městě a shlíželi pohrdlivě dolů na spolupracovníky Korouhve. Ale považte si jen! Ti lotrové pořídili sobě mžikem chůdy o polovici vyšší a shlížejí teď s opovržením na nás. Nezbyvá mi než opatřiti chůdy ještě vyšší... Avšak, milý příteli, objímal bych vás radostí. Úspěch náš jest ohromný. Obecenstvo trhá se o náš časopis. Pohleďte jen,“ pokračoval, třepaje malinkou škartičkou papíru, hustě potištěnou písmem, které by žádný pozemšťan nebyl přečetl bez mikroskopu, „zde ohlašujeme kolosálními literami, že jsme pro vznešené svoje zásady získali titánského, nedostižného spolubojovníka, a zde pod čarou blýská se již první kapitola vašeho přezajímavého životopisu.“

„Jakže?“ zvolal Brouček udiven. „Mého životopisu? Vždyť jsem vám dosud o svém životě nepověděl ani jediného slova!“

„Jak vidíte, nebylo toho třeba. Náš fejetonista se vyznamenal. Přečtu vám jen obsah té kapitoly: Narození v lidomorně. — Kostra chůvou. — Únos do jeskyně hrůz. — Půlnoční rej příšer. — Mořský loupežník a bezhlavá jeptiška. — Malý Brouček ve tlamě lví —“

„Propánakrále!“ přerušil jej užaslý pozemšťan. „Vždyť jsem lva jaktěživ ani neviděl, leda na mydlářských a řeznických krámech!“

„Ale — ale — zlatý blázínku! Toť jsou pouhé příkrasy; bez takových byste nestloukl žádné senzační memoáry. Tomu patrně dosud nerozumíte. Slyšte raději, jak nepřátelská strana soptí vztekem nad úspěchy našimi. Vychrlila všecken svůj rmut a jed v úvodním článku, z něhož vám přečtu jen tuto malou ukázkou: ‚Donesla se k nám pověst, že majitel ošuntělého Bubnu chystá svým politováníhodným čtenářům tentokrát obzvláště divoké kvartální překvapení. Obohatil prý svůj redakční zvěřinec novým spolupracovníkem, koupeným za babku v jisté boudě dryáčnické. Je prý to obrovský netvor, pozemšťan z nebe spadlý, jímž hodlá si znamenat bubenský král sbsubnovat ještě naposled hrstku idiotů předplatitelů, než se dostane celá jeho sláva i s tím pozemským Goliášem definitivně na buben. Vědouce, že v každém novém kousku našeho protivníka vězí alespoň zrnko bezděčné komiky, a chtěje osvěcenému čtenářstvu Korouhve připravit veselou chvíli, nelenili jsme a vypátrali skutečné jádro oněch pověstí. Byli jsme za své namáhání královsky odměněni. Zjistili jsme, že domnělý pozemšťan jest pouhý, nemotorně slátaný panák ze slámy, cucků, hadrů a papírové masy —“

„Cože? Ze slámy, z cucků —?“ vzkřikl náš hrdina podrážděn, a vyskočiv prudce, zaťal pěstě.

„Slyšte jen dále: — a papírové masy, s nímž mimovolný harlekýn z Bubnu pomocí skrytých drátů a per provádí směšné kejkle. Zjistili jsme arcí také, že skutečně jakýsi vyvrhel pokolení lidského, jménem Brouček, vykopnut byl člověčenstvem do prostoru světového, poněvadž nechtěl žádný kraj zeměkoule strpěti na sobě ohavu takovou. Tento bídák dopadl na Měsíc, ale vypustil tu ihned černou duši a vnukl jen měsíčnímu našemu Barnumovi myšlenku, aby dle jeho podoby sláтал svého klasického Pseudobroučka, který teď straší v redakci Bubnu. Že by pravý, skutečný Brouček tuto roli převzal, nelze si ani pomyslet. Do takové společnosti nezahodil by se ani on, hnusný ten padouch, který na Zemi zavraždil svého otce, pekl a pojídal

ukradené děti a páchal nesčetné jiné ohavnosti, jež pero naše vzpírá se jen zdaleka naznačiti — —“

„Dost! Dost!“ zasípal zuřivě pan Brouček. „Ukážu těm nestydatým lhářům —! Roztrhám ty ničemy!“

Šéf pokusil se marně zadržeti rozlíceného spolupracovníka, který přeskočil ohradu dvoru a pádil do ulice k domu s korouhví, nedbaje maličkých pasantů, kteří při pohledu na rozkaceného obra hrůzou trnuli, k domům se tiskli, s křikem prchali a přes sebe padali. Cestou vytrhnul kandelábr zvýší domu, ozdobený kovovými figurami, a s touto zbraní přihnal se k redakci Korouhve.

„Počkejte, lotři, ukážu vám, jsem-li z papírové masy! Tu máte za toho zabitého otce, za ty snědené děti! Ukážu vám, smíte-li bez trestu hanobiti počestné lidi a zachovalé pražské měšťany!“

Za těch a podobných výkřiků mlátil kandelábrem do střechy redakčního domu, že z rozbitého krovu tašky litaly na všechny strany, a kopal vztekle do průčelí, až římsy, kusy omítky a střepy skla na dláždění přšely.

Konečně ustal v záhubném konání a rozhlédl se vůkol. Davy měsíčanů kupily se v okolních ulicích, z uctivé vzdálenosti s hrůzou sledující výbuchy jeho hněvu, lomíce rukama, hrozíce a bědující. Policejní zřízenci sbíhali se odevšad s vytasenými šavlemi, ale žádný netroufal si až k němu. Hněv Broučkův byl ukojen; chladná rozvaha se vrátila. Poznal, že zašel příliš daleko. Neměl sice valného respektu před tím trpasličím davem, ale pomyslně se dlouho unikl postranní ulicí několika kroky z města a pádil do polí.

VIII /

(MĚSÍČNÍ IMPRESÁRIO. — BROUČEK ZPÍVÁ. — MUZEUM BROUČKIANUM. — SELENOPOL A KOPERNICIA. — SPOLKY A LITERATURA NA MĚSÍCI. — NÁŠ HRDINA DIVADELNÍM ZPĚVÁKEM. — OHROMNÉ ÚSPĚCHY. — HLAS MĚSÍČNÍ KRITIKY. — POZVÁNÍ

Pan Brouček zastavil se teprve daleko za městem. Za běhu se mu zdálo, že nějaký přívěsek ustavičně klepe na jeho paty. Teď se ohlédl po svých šosech — a skutečně! Visel tam vzadu pidi-mužik, drže se křečovitě obruby jeho kabátu.

Slepý pasažér spustil se na zem — či vlastně na Měsíc — a pokloniv se pravil: „Odpusťte, vznešený pane, že jsem se tímto způsobem nezávan s vámi svezl. Jsem impresário Lidlilidli. Četl jsem — bohužel trochu pozdě — plakát, jímž Bimbilimbi ohlašoval, že budete zpívatí pozemské písně. Běžel jsem do výstavy, ale vystavovatel sdělil mi nevrle, že z dalších produkcí sešlo a že jste odešel s vydavatelem Bubnu. Chvátil jsem do redakce, ale tam zase mi řekli, že spíte, abych přišel později. A když jsem podruhé mířil do redakce, zanesl mě proud lidu k místu, kde jste právě dokonával svou exekuci na Korouhvi. Naštěstí mohl jsem se ještě zachytit vašeho šosu — a jsem nyní neskonale blažen, že smím vaší výsosti vysloviti svou nejvřelejší úctu.“

„A čeho si vlastně přejete, pane Lidlilidli — promiňte, směju se jen proto, že voláme na Zemi vašim ctěným jménem kachny.“

„Měl jsem již čest sděliti vašnostem své povolání. Mnoho geniálních umělců a umělekyn dosáhlo mým prostřednictvím bohatství a slávy. Ale vašnostem arci nesahá z nich žádný ani po kotníky. K vám se budou naši ředitelé divadelní na kolenou plaziti a zaplatí každou vaši árii tisícovkou!“

„Tropíte si ze mne šašky, pane? Či snad myslíte opravdu, že jsem operním zpěvákem? Hahaha! Mám hlas jako rozbitá basa a na noty jsem se jaktěživ ani pořádně nepodíval.“

„Ó, tato milá skromnost dodává géniu vašemu tím větší ceny. Jste umělcem z boží milosti. Váš zpěv nás unese zajisté do sfér dosud netušené, nebeské krásy.“

„Nebeské — krásy —! Prosím vás, již přestaňte — jinak zalknou se smíchy. Ale vidím, že ze mne mermomocí chcete udělati Broulíka! Nuže, poslechněte si tu nebeskou krásu —

Má zlatá Mařenko, pozoruj to,
když stojím před frontem, jsem-li já to,
když já začnu bubnovat —

kch kch kch — ještě se zakuckám!“

Při prvních zvucích zacpal si měsíčan uši; ale když Brouček uvázl, začal impresário zuřivě tleskat a zvolal jako u vytržení: „Ó, božský pěvče! Ty hřímáš na flétnu, jak praví kdesi váš Börne; náš chabý sluch jedva snese velebný rachot té rajske bouře, ale duše vzlétá ku hvězdám uchváčena její krásou a srdce tone v nevýslovné rozkoši.“

Brouček hleděl na něho jako vyjeven.

„Zbláznil jsem se já, nebo pozbyl jste rozumu vy? Tohle že se vám opravdu líbí? Povězte mi upřímně, jsou-li vaše slova špatný žert či máte-li vy měsíčané tak divně sestrojené uši, že vám zní krákání vran jako slavičí tlukot?!“

„Nemohu odpovědět, než opětným blábolením obdivu, který nenalézá slov. Jste vpravdě nedostižný titán zpěvu. Oblažíte mne, svolíte-li, abych byl vozatajem vaší triumfální jízdy po Měsíci. Do města, které jste právě spatřil, nechcete asi nazpět?“

„Nemám k tomu chuti. Ne snad kvůli rotě z Korouhve; ale — přiznám se vám upřímně — ani v Bubnu nebylo mi příliš volno. Novinářství není pro mne. A pak jsem tam také zostuzen onou výstavou.“

„Což, ta byla pro vás dobrou reklamou! A Bimbilimbi bude statně pokračovati. Již rozhlašuje, že zřídí zvláštní muzeum Broučkianum, kde bude vystavena celá vaše pozemská výbava a kam se dostane jednou i vaše balzamovaná nebo vycpaná mrtvola, kterou prý jste k účelu tomu již napřed odkázal.“

„Toť nestydatá lež! Slyšte, správní radové netěší se ani u nás na Zemi nejlepší pověsti; ale ten váš měsíční exemplář zahanbil by je všechny. Od toho půjdu nejraději hodně daleko.“

„Navrhuji, abyste začal svou vítěznou dráhu v Selenopolí, městě ležícím tamhle u paty ústředního horstva. Jest metropolí jedné z obou malých říší, zaujímajících vnitřní rovinu Koperníka, spolu pak odvěkou sokyní Kopernicie, hlavního

města druhé říše, které jste právě opustil. Tyto dva státky řevní na sebe velice a druh snaží se předstihnouti druhu v pozemské vzdělanosti. Někdy zabíhá to závodění až do komičnosti. Založí-li dnes Koperničané spolek jakýkoli, mají ho zítra Selenopolští také; zbudují-li jedni velký blázinec, pořídí si druzí ještě větší; postaví-li v Selenopolí nějaký pomník, postaví hned v Kopernicii dva. — Teď právě šíří Koperničany závist, že Selenopolští zbudovali sobě nádherné divadlo. Každý z těchto pyšní se svým chrámem uměn a je všecek šťasten, dozví-li se, že některý Koperničan — zajisté s tajným skřípěním zubů — přednost selenopolského divadla uznal. Tam vás přivítají s jástotem tím větším, že jste divadlo v Kopernicii nepoctil svým vystoupením.“

„Nu tedy spánembohem. Již vidím, že je na Měsíci každý nesmysl možným. Kdyby se dověděli U Kohouta, že jsem divadelním zpěvákem — hahaha! — všechno by smíchy padalo pod stůl. — Avšak pohleďte na ty strakaté zástupy, jež se odevšad hrnou z městeček a vesnic! Všude samý pestrý chochol, samý zlatý štrapec, samá třpytivá uniforma, a také rozmanité zbraně lesknou se na slunci. Snad nesbírá se proti mně vojsko?“

„I toto! Nevinní spolkové mírumilovných občanů. Bezpochyby rozšířila se zpráva o vašem příchodu a ti dobříci chvátají uvítat vás v plné parádě, doručit vám diplom čestného členství a pořádat na počest vaši slavnostní bankety. Naše obecnstvo má zvláštní vášeň pro pestré stejnokroje, hodně třpytné a fantastické. Každý hoří touhou, aby vypadal alespoň jednou za čas trochu jako voják nebo biřic. A k ukojení té touhy zakládají nejnemožnější spolky. Na vlastním spolkovém účelu nezáleží; hlavní jsou ony uniformy, pak spolkové hodnosti, průvody, slavnosti a pitky.“

„Zdá se tedy, že panuje na Měsíci veliký blahobyt.“

„Mýlíte se. Ale na takové blyštivé cety a trety jest u nás vždy dosti peněz. Jen když zevnějšek oslňuje. Tak jest i s naším uměním. Poznáte to například v selenopolském divadle: kde mohou našinci svou ‚láskou k umění‘ zablesknouti v oči cizinců nebo vystaviti obecnstvu na odív svou nádhernou divadelní toaletu

a skvostná kukátka, tam nelitují peněz na drahá místa, obrovské kytice a věnce, ohromné honoráře pro cizí umělce. Ale prostá kniha, kterou lze čísti jen potichu doma, nenalézá odběratelů. Naše knihy se píšou, aby byly v několika novinách vychváleny, nebo strhány a pak zetlely neodebrány u nakladatelů.“ — —

Nebudu podrobně líčiti triumfální pouť pana Broučka do Selenopole. Cestou bylo mu překročiti padesát slavnostních bran, přijmouti kopu diplomů čestného členství a tolikéž pamětních knih ozdobiti svým podpisem, jehož manupropria pro měsíční maličkost těchto knih vyběhlo vždy na stůl. Zpráva, že slavný pozemský pěvec přichází na pohostinské hry do Selenopole, rychlostí blesku letěla před ním a město uvítalo jej nesčetnými prapory, věnci květin a choje, hustými špalíry spolků, cechů a nadšeného obecenstva. Na jednom ramenu nesa impresária, na druhém pak blaženého divadelního ředitele, kráčel hlavní ulicí, jež naštěstí jeho šířce stačila, a blahosklonně děkoval na hlučné pozdravy měsíčanů, tisících se u jeho nohou, mávajících z oken šátky a zevlujících na střeších, k jejichž lomenicím povětšinou hlavou dosahoval.

Ač bylo divadlo stavba velkolepá, museli ve zdi po straně vybourati otvor od základů až po střechu, aby se dostal slavený host na jeviště. A tam nezbylo mu než usednouti po turecku na zkřížené nohy, aby hlava jeho diváctvu nezmizela kdesi vysoko v provazišti. Hlediště bylo vyprodáno a nabito do posledního místa.

Když se opona zdvihla, uvítán byl pan Brouček bouřlivým, nekonečným potleskem, deštěm kytic a množstvím skvostných věnců, které již předtím byly vystaveny v obchodech umělými květinami i s nápisy! „Božskému Broučkovi“, „Nesmrtelnému géniovi“, „Nedostižnému obru v říši tónů“ atd.

A když zanotoval krásné:

„Kde je mládek, tam je stárek,
tam je také pivovárek“ atd.,

tu zapalo si všechno posluchačstvo uši, ale vnímalo hromové zvuky, takto přitlumené, s čirým vytržením, slzíc a štkajíc;

ba, mnohé dámy padaly do mdlob. Po skončení písne strhla se taková bouře nadšení, až se celé divadlo otráasalo.

Naneštěstí povolila v tu chvíli podlaha jeviště pod tíhou oslavence a tento zmizel částečně v oblastech, kam se obvykle pekelníci a zatracenci propadají. A když se z propadliště vztyčil, prorazil zase hlavou sufitu a způsobil v dekoracích takové spousty, že musela být za lomozu padajících strojů a kulis opona spuštěna.

Ale úspěch jeho produkce byl báječný. Venku podal mu slavný básník Cinkilinki růženec úchvatných sonetů k jeho poctě složených, proslulý hudebník Fidlifidli věnoval mu svou nejnovější skladbu, znamenitý malíř Čiričári prosil, aby směl provést jeho podobiznu, obětavý mecenáš Larifari pozval jej na slavnostní hostinu a jásající obecnost tlačila se k němu o překot, prahouc dotknouti se alespoň jeho obuvi. Jen bujaré studentstvo bylo zkrušeno lítostí, že nemůže oslavence ani odnésti na ramenou, ani zapřáhnouti se do jeho povozu.

O nesmírném dojmu Broučkova umění svědčí nejlépe následující úryvek z jednoho tamějšího referátu: „Věčně vzpomínati bude Selenopolis dne, kdy posvětil prkna našeho jeviště nohou svojí velebný pěvec pozemský, bohorovný Brouček, který — jak známo — u nás poprvé na Měsíci vystoupil, neuznav předtím Kopernicii za hodnou, aby jí prokázal stejnou čest. Kterak máme převzácnému hostu děkovati za rajský požitek, jaký nám uchystal?! V něm snoubí se ohromující majestátnost postavy s čarokrásným hlasem, jehož síle by neodolaly hradby Jericha a který přece zároveň okouzluje lahodou nevýslovnou. A každý jeho tón jest démant, zářící svrchovaným uměním a prodchnutý neskonalou vroucností. Viděli jsme, jak mužům otrlým slzy bohaté jako hrách splyvaly po lících při dojemných zvucích, kde se pivo vaří, tam se dobře daří“, a litujeme, že slovné ředitelstvo divadelní dosud neobstaralo překlad znamenitého zajisté textu z neznámé češtiny.“

Avšak nejvyšší pocty dostalo se Broučkovi pozváním ke dvoru.

Za vedení dvorního ceremoniáře prolezl náš hrdina nádherným průjezdem královského paláce na vnitřní nádvoří, kde

ho již očekával král Kirikiri V. na skvostném trůně, který si dal vynést na pavlán. Přesto seděl ještě tak nízko, že klečící Brouček shora pohlížel na jeho zlatou, drahým kamením zářící korunku. Kolem krále stáli na pavláně nejvyšší dvořané v drahocenných oděvech.

Brouček začal odříkávati obyčejnou formuli, které ho ceremoniář naučil: „Bídny trpaslík vzhlíží z nízkého prachu k závratné výsosti tvé, ó, skvoucí slunce všehomíru! Kéž dlouho ve slávě panuje přejasný král Kiri — kiri — riki — Odpusťte, vaše veličenstvo, že neumím dobře kokrhat.“

Král usmál se shovívavě a pokynul dvořanům i služebníkům, aby se vzdálili.

Pak promluvil k našemu hrdinovi takto: „Zalíbilo se mi, pozemšťane, ve tvé osobě i hodlám tě vysokou hodnotí trvale připoutati ke svému trůnu.“

My, panovníci měsíční, vládli jsme po dlouhé věky mocí neobmezenou. Teprve, když se stalo na Měsíci módou napodobovati ve všem pozemské poměry, darovali jsme i my svým národům konstituce dle vašich vzorů. Znáš zajisté některou ústavu pozemskou a pochopíš, že jsme tak mohli učinit bez rozpaku; svým poddaným způsobili jsme tím lacino dětinskou radost a sebe nezkrátili jsme ani v nejmenším. Naši poddaní mohou spánembohem voliti, třeba opozičně, a zvolení poslancové smějí řečnit, hašteřit se mezi sebou po libosti, vymýšleti a přetřásati návrhy krásných zákonů, — my pak děláme, co nám libo. A nejde-li ústavní stroj po našem, zamícháme jím krátce a proměníme hravě vzdorující většinu v malomocnou menšinu. Však to znáš. Hodlám si právě pořídití nové ministerstvo a hledám vhodného premiéra. Vlastně — již jsem našel. Samo nebe seslalo mi tebe, milý pozemšťane. Vhodnější osobnost nemohu si ani pomysli. Ty dovedeš řádně zahromovat na opozici, strčíš v pravém slova smyslu celý parlament do kapsy a budeš státi bez fráze vysoko nad stranami. Jmenuji tě předsedou svého ministerstva.“

Brouček byl všecek pomaten tímto nenadálým, nikdy netušeným povýšením.

„Já — já — ministrem? Já — předsedou ministerstva?“ koktal. „Vaše veličenstvo ráčí žertovati. Vždyť neznám ani za mák potřeby zdejšího obyvatelstva a veřejnost bude mi vytýkat chybu za chybou —“

„Ale, ale, milý pozemšťane! Tyť mluvíš, jako bys byl spadl odkudsi ze Saturna a nikoli se Země! Dle potřeb obyvatelstva se přece neřídíme a pro hlasy veřejnosti budeš mít své státní návladní. Zkrátka, tím okamžikem stavím tě v čelo své vlády.“

Král povolal své dvořanstvo opět na pavlán a představil mu hned pana Broučka, dosud zmateného netušeným štěstím, jakožto svého nového — —

IX /

(NÁHLÝ KONEC A MRAVNÍ NAUČENÍ.)

Milí čtenářové! Stal jsem se obětí mystifikace, která hledá sobě rovné v dějinách naší literatury.

Slyšte! Z celé historie výletu Matěje Broučka do Měsíce jest pravda jen tolik, že člověk ten kdysi po půlnoci skutečně vyšel hápavým krokem z Würflovy hospůdky na Hradčanech, že likatou poutí ku Starým zámeckým schodům věnoval krásnému úplňku zmatený monolog, že bezúčelně vylezl na zeď, dělící tyto schody od nějaké vrchnostenské zahrady, a že spadl — *nepadl však proti zákonům přírody nahoru do širého prostoru světového, nýbrž zcela přirozeně dolů do řečené panské zahrady*, kde se k ránu probudil s nejšedivějším rozmarem na světě. Vše, pravím: vše ostatní jest pouhá, čirá nestoudná lež, holá nejapná smyšlenka, kterou mi jmenovaný Matěj Brouček s neslýchanou drzostí pověsil na nos jedině za tím účelem, aby se mi U Kohouta a Na Vikárce mezi důstojnými sebe přáteli navrch hlavy vysmál.

Dostalo se mi právě nezvratných důkazů, že bídný ten lhář o Měsíc nikdy ani zdaleka nezavadil a že měsícovatost jeho obličej, jakož i zářivost jeho nosu nesouvisí nikterak s nebeským oním světlem, nýbrž s něčím docela jiným.

A já bloud věřil mu jako Písmu svatému, nastavoval za něho prsa oštěpům učenců! Arci, kdož mohl tušiti ďábelský klam za tou boubelatou tváří, která vypadá jako vtělená svatá prostota, a za těma vodnatýma, bleděmodrýma očima, která zdají se hlásat: V sudě pravda!

Což nyní činit? Nic jiného než vyznati zkroušeně, že jsem si nesmrtelně škodil! A dáti kolegům spisovatelům tyto důtklivé rady: Nestarejte se o Měsíc a zůstávejte pěkně na pevné, bezpečné Zemi! Zanechte zlovyku psáti do časopisů na pokračování od čísla k číslu, neboť nikdy nevíte, jaká blamáž může číhati na konec! A především: Nechodte k Würfloví — neboť tamodtud neodnesete nikdy nic dobrého!

PRAVÝ VÝLET PANA
BROUČKA DO MĚSÍCE

Bratru svému Vladimíru Čechovi

Předmluva

Někdo zaklepal prudce na dveře, a nežli jsem zvolal: Vejděte!, vrazil již do pokoje člověk spíše malý než veliký, ale slušně vypouklého břicha, na němž po huňaté plyšové vestě splýval těžký zlatý řetěz od hodinek s četnými přívěsky v podobě půlměsíčků. I jinak jevil jeho oděv solidní krasocit zámožného pražského měšťana a kruhovitá, čistě oholená, v různých odstínech červené barvy zářící tvář byla plna té ušlechtilé důstojnosti, kterou propůjčuje toliko knihovní vlastnictví třípatrového domu.

„Mám čest mluvit s panem redaktorem?“ začal příchozí zdvořilými sice slovy, ale tónem, který nevěstil nic dobrého.

Hlasatelkami blízké bouře byly také tlusté, začervenalé ruce s masivními zlatými prsteny; neboť pravice třepetala se prudce před mýma očima a levice pohrávala si křečovitě s přívěsky hodinek, že stříbrné ty půlměsíčky zvučně o sebe cinkaly.

„Čeho si přejete, pane?“ odtušil jsem klidně.

„Jsem pan Brouček — Matěj Brouček — pražský měšťan a majitel domu — třípatrového domu bez krejcaru dluhů. — Mám dvanáct partají, samé pořádné nájemníky — totiž až na jednoho malíře — ale jinak samé pořádné nájemníky — mezi nimi radu vrchního zemského soudu — vrchního, prosím.

Požívám všeobecné vážnosti a nemohu strpěti, aby se ledajaký poběhlík otíral o mou čest, kterou jsem nenašel na ulici a nikomu neukradl — ano! — aby mě nazýval masti — mysti — mystifi — hmhm — aby mě stavěl na pranýř hloupými povídkami o Měsíci, na kterých není ani slova pravdy.“

„Brouček — Brouček —“ bručel jsem pro sebe a zpytoval svědomí, až mi napadl nešťastný Výlet páně Broučkův do Měsíce, od B. Rouska, fantastická cestopisná črta, kterou jsem loni ve slabé chvíli do Květů přijal. Byl jsem bohužel s tím Rouskem — nikdo nemíchej si ho s mladým básníkem téhož příjmení, jehož pod pseudonymem vydaná sbírka nedávno učinila značnou senzaci — byl jsem tedy s tím Rouskem poněkud spřátelen a měl i trochu útrpnost s jeho pochybenou existencí. Mohl si dobýt ve světě teplé místočko a stát se užitečným členem lidské společnosti, ale řad mu napískal, aby se dal do psaní veršů a povídek, nesvědomití recenzenti a přátelé ho pochválili a osud jeho byl zpečetěn. Ted mu arci prosvitlo s šedými vlasy (a pleší, ještě k tomu!) poznání, že prohloupil a zabloudil, ale již je pozdě. Leckdy jsem mu říkal v důvěrné chvíli: „Milý Rousku, dej si už pokoj s tím psaním! Uznáváš sám, že jsi byl odjakživa jen duch prostřední a že ti nyní zestárlému selhává i ta špetka důvtipu a fantazie. Hleď, jsou tu kolem spisovatelé, před nimiž se v úctě ukláníš, a čti si jen, co se píše o všech. Celá naše literatura je veliké nic, směšné fiasko, nafouklá bublina, kterou jsme si chválili jako pestroskvoucí div a která se nám pojednou rozplaskla v trochu mydlinek. Tak se píše a přidává se rada: ‚Zahodte své dětinské foukačky, nechte si své mýdlo a chopte se užitečnějších věcí! Potřebuje-li národ četby, vyhoví mu zatím překlady z literatury světové a naše kritické jeremiády, po čase pak možná, že přece někdo českou literární káru z bláta vytáhne. Známe sami ve svém užším kroužku několik hlav, které by mohly časem něco kloudného vykonatí‘. — Vidíš, milý Rousku, tak se mluví o celém našem literáctvu — co tu chceš tedy ty, který konečně sám uznáváš, že nejsi žádné zvláštní lumen! Slyš, kamaráde, dbej mé upřímné rady: ‚Zanech jalového čmárání a ohlédni se po něčem jiném! Jsi arci už hezky stár, ale snad se

přece někde doškemráš teplého koutku. Neotálej, dej se do toho hned! Hleď, půjčím ti svůj nový černý oděv — jsme stejné velikosti — třeba i své salónní rukavičky, a chceš-li, i svou bílou kravatu. Nelituj ponížených poklon, poukazuj na své skromné zásluhy — jsou bez fráze velice skromné — dělej hodně plačtivý obličej a snad si přece vzpomenou na některou prázdnou židli v nějakém národním ústavě, kterou by mohli milostivě vyplniti tvou neúhlednou osobou‘.“

Tak mluvíval jsem nešťastníkovi do duše.

On přešlapoval obyčejně mlčky přede mnou, hryzl si nehty — a zatím již opět přemýšlel, jak by mne nějakou novou škrábanicí napálil.

Tak dostal mě i loni.

Jednoho dne přibelhal se ten literární invalida ke mně s okem divně zářícím a začal blouzniti o nové věci, kterou hodlá napsati. Takovým bývá vždycky, když se v jeho mozku vyhraní jakžtakž obrys nového výtvoru. Hledíš-li pak do jeho radostně vzrušené tváře, posloucháš-li jeho nadšená slova, uvěříš opravdu, že chová v hlavě dílo znamenité, které třeba jen hoditi na papír, aby rázem ztekl hrad nesmrtelnosti.

Tentokráte horoval o nějaké „skvostné humoresce“ nebo „výtečné satire“ nebo duchaplné „komické fantazii“ či co to mělo býti, a přinášel prozatím první kapitolu, kterou mi hned přečetl. Poznal jsem z ní, že byl hrdinou Rouskovy nové práce jakýs Matěj Brouček, pražský domácí pán, který se dostal z hradčanské hospůdky Na Vikárce nepochopitelným způsobem na Měsíc. Co tam viděl a zažil, mělo následovati v ostatních kapitolách. Nikdo nepopře, že z toho začátku mohlo se vyvinouti všechno, a tudíž i skutečně něco dobrého, a Rousek mluvil o tom budoucím v narážkách tak oslňujících, blýskáje zároveň očima tak mnohoslibně, až mi konečně vnutil bláhovou myšlenku, že v něm opravdu vězí český Swift s Cervantemsem a Rabelaisem pohromadě.

Ba omámil mě tou měrou, že jsem se od něho dal s osudnou první kapitolou hned eskortovati do tiskárny. Musil arci přísahati, že celý ostatní rukopis jistojistě dodá v osmi dnech.

Ale co jsou přísahy Rouskovy! Všechno dopadlo jak obyčejně. Místo celého rukopisu dostal jsem za měsíc s nouzí druhou kapitolu. A každou následující musil jsem z něho v poslední chvíli vyhroziti, vyžebrať, vybědovati. S hodnotou díla bylo ještě hůře. Originální, vtipná, skvělá práce zůstala v hlavě Rouskově a na papíře objevovala se mdlá, nejapná míchanina špatně pochopených a nesprávně opsaných výňatků z vědeckých knih (Rousek a věda!), žalostných vtipů a zubožených reminiscencí na cizí humoristy. Nešťastný autor vyjevil mi už po třetí kapitole, že se mu celá věc nadobro zhnusila, a mně spadl opravdu balvan z prsou, když konečně svému politováníhodnému plodu zlomil vaz náhlým závěrkem, v němž málo vtipně prohlásil celý výlet do Měsíce za bídnou mystifikaci, kterou mu pan Brouček na nos pověsil.

Potěšil jsem se, že shovívavé čtenářstvo zamhouří oko a že celá ta věc klesne v zasloužené zapomenutí.

A hle! Tu stojí přede mnou živá, kárající upomínka na onen hřích.

Přes to vše neubránil jsem se úsměvu při pohledu na rozčileného pana domácího.

„Ah — přicházíte asi kvůli té nešťastné měsíční historii —?“

„Ano, kvůli té pleskanici, která se mi teprve nyní dostala do rukou. Nestarám se o všelijaké plátky — nevěděl jsem ani, že je váš časopis na světě — ale včera přinesl pan oficiál ke Kohoutovi tu čistou věc —“

„Mírněte se, pane! Vaše rozčilení je zcela zbytečné. Náhodou jmenujete se také Brouček — dokonce i Matěj Brouček — a náhodou jste také —“

„Náhodou?!“ vpadl mi do řeči pan Brouček v neumenšeném hněvu. „Snad mi nechcete namluvit, že má nějaký druhý Matěj Brouček také třípatrový dům na Starém Městě, že je také svobodný, že chodí se mnou Na Vikárku k Würfloví a ke Kohoutovi, že si koupil jako já knížku o Měsíci — he?“

Tak nápadná shoda mě arci zarazila. Prokletý Rousek! Kvůli většímu pohodlí sebral i svého hrdinu prostě v nejbližším hostinci — i popis tváře dosti se shoduje.

„Ale milý příteli,“ chlácholil jsem rozzlobeného hosta; „kdyby nakrásně spisovatel byl užil vaší vzácné osoby, což na tom? Byl by to prostě nevinný žertík. Vždyť přece nikdo nebude myslit, že byste byl chtěl někomu vážně namluvit, že jste meškal na Měsíci —“

„Ale — *já jsem byl opravdu na Měsíci!*“ odsekl důrazně pan Brouček, vypjav prsa a vztyčiv hlavu.

Můžete si představit, kterak jsem na něho vyvalil oči. Hledal jsem v jeho obličeji známky žertu, a nenašed jich, nabyl jsem přesvědčení, že mám před sebou šílence, který si popletl rozum čtením Rouskovy měsíční slátaniny, což by nebylo nic podivného.

Ale kdož vyličí teprve můj úžas, když se pan Brouček vytasil s nezvratnými důkazy svého pobytu na Měsíci, kteréžto důkazy laskavý čtenář najde na posledních stránkách této knihy! Dlouho zdráhal jsem se uvěřiti věci tak neslýchané, až konečně důkazy ty nad slunce jasnější zaplašily poslední stín pochybnosti.

Pak uznal jsem ovšem za svoji svatou povinnost nejen dáti panu Broučkovi náležité dostiučinění, nýbrž podati zároveň žasnoucímu světu pravdivou zprávu o měsíčních jeho objevech a příhodách, kteréž se mají k pošetilým smyšlenkám Rouskovy mystifikace jako dílo nesmrtelné k dětinské karikatuře.

Již vidím v duchu radostný poplach, jaký knížka moje vzbudí po národě našem, jakou závistí naplní naše odpůrce. Konečně, konečně podařilo se člověčenstvu prolomiti hráz, která nás tolik věků dělila od ostatního obyvatelstva všehomíra — na dalekém světě, kam dosud jen skrovničkou měrou vnikal zrak bádajících hvězdářů, stanula poprvé* i noha lidská a to noha prostého občana *českého*, který tím daleko převýšil slávu samého Kolumba!

* V jednom pražském žurnále potloukaly se sice letos v době okurek zprávy o nějakém cizím turistovi na oběžnici Venuši; ale dostačí, povíme-li, že ty zprávy pocházely z — Ameriky! Mimochodem konstatuji, že byl můj měsíční cestopis (vyjma úvod a doušku za první kapitolou) napsán dříve než onen americký humbuk, což dosvědčí nakladatel a ilustrátor této knihy.

Na konec podotýkám, že jsem toto dílko sestavil společně s panem Broučkem ve dlouhé řadě konferencí, k nimž nám pan Würfl s nevšední ochotou své místnosti propůjčil. Jest to plod mnohých probdělých nocí, které jsme nezištně obětovali prospěchu člověčenstva a slávě jména českého.

Na královském hradě Pražském, Na Vikárce, v den sv. archanděla Michala.

S. Č.

I/

(POETICKÉ LÍČENÍ NOCI A SVATOVÍTSKÉHO CHRÁMU. — ČTENÁŘ SEZNAMUJE SE S DUŠEVNÍM ŽIVOTEM PANA BROUČKA. — PŘELUD ZEMĚTŘESNÍ. — PESIMISTICKÉ ROZJÍMÁNÍ O ZEMI. — PŘEPODIVNÝ ZPŮSOB, JAKÝM SE DOSTAL PAN BROUČEK NA MĚSÍC.)

Byla jasná letní noc. Velebný kolos svatovítský koupal ve stříbrné záři své štíhlé pilíře a květnaté fiály, své lehké oblouky s ozdobou kamenných krajek a vrhal na osvětlené svoje plochy fantastické stíny oněch kamenných úpon a kmenů, že vypadal jako báječný chrám duchů, utkaný z kouzelných svitů a mystického šera.

V posvátném klidu dříkala zde ta zkamenělá hymna minulosti uprostřed mrtvého okolí; jen ze dvou oken starého stavení v těsné uličce, táhnoucí se za chrámem podél Jeleního příkopu, zářilo ještě pozdní světlo a zazněly rušivé zvuky.

Zavrzly totiž dveře vedoucí na ulici a z nitra ozvalo se: „No tedy spánembohem, pane Würfl!“

„Šťastnou dobrou noc, pane domácí! Račte nás brzy zase navštívit!“ odpověděl druhý hlas.

Na ulici vystoupila poněkud hápavým krokem tajemná postava mužská, zahalená — Však nikoli! Vidím, že jsem z poetického,

trochu romanticky zbarveného úvodu bezděky zhupnul do střízlivé prózy, a proto mohu již prostě říci, že pan Brouček opustil známou hradčanskou hospůdku Na Vikárce a zvolna se vracel ke svému obydlí ležicímu někde na Starém Městě. Vracel se nadobře pozdě; ale nepřipouštěl si proto žádných starostí — doma za gardinami očekávala ho pouze „sirá poduška“, kterou však zatvrzelý náš panic, básníkovi navzdor, nikdy „neskrápl slzami“.

Pan Matěj Brouček je sice domácím pánem, ale nenáleží dokonce k těm nadutým prázdným měchům, za jaké hladomřiví spisovatelé z nízké závisti pány domácí šmahem vydávají. Má přirozený důvtip a od termínu k termínu nazbyt času, aby vědomosti své v nejrůznějších směrech rozšiřoval. Činí tak ovšem bez určité soustavy jako těkavý ochotník, dle nahodilých podnětů a chvilkových libůstek. Následkem toho kupí se v jeho knihovně velmi míchaná společnost: knížka o chovu kanárků vedle mystérií svobodného zednářství, egyptský snář vedle díla o moderních soustavách kanalizace, návod k domácí výrobě likérů vedle Hýnova Dušesloví zkušebního, poučení o zákonu poplatkovém vedle dějin španělské inkvizice atd. A stejně pestrá směs vědomostí tísní se v jeho hlavě. Ale má přitom zdravý a dosti veselý názor života, který jen výjimkou bývá zakalen stínem pesimismu. Pak arci posuzuje velmi přísně a někdy s řízným sarkasmem denní události, nedostatky obecní správy, zřízení společnosti, nové zákony a jiné záležitosti veřejné. Ostatně měnívá se i v takových případech jeho škarohlídství pozvolna v jasnější a nadějnější rozmar, čím častěji se plní vysoká sklenice s lesklým cínovým víčkem, za kterou obyčejné mívá své poučné přednášky.

Dnes přišel náš hrdina k panu Würflově v neobyčejně pochmurné náladě, jejímž původem byl jeden z jeho nájemníků, svého povolání malíř; podrobnosti této aféry sotva by čtenáře zajímaly, a proto je pomíjím mlčením. Poněvadž nenalezl pan domácí tentokrát v hostinci Würflově ani sourodé společnosti, zasedl si mlčky do kouta jako fakír a vytáhl z kapsy populární spisek o Měsíci, jež sobě následkem nové vědecké libůstky

cestou na Hradčany koupil. Zabral se do té knížky a hle! S každou kapitolou, kterou pravidelně ukončil zvoláním: „Ještě jednu, pane Würfl“, snášela se z nadzemských oněch oblastí nová krůpěj balšámu v jeho rozrušenou duši. Když byla knížka konečně dočtena, shledal, že zbyl v hospůdce s hostinským samotem. Poručiv si novou sklenici, zapředel se s panem Würflem v živou debatu o soustavě kráterů měsíčních a pronesl nakonec pevné přesvědčení, že Měsíc navzdor nevěřícím učencům hostí živé bytosti, což pan Würfl s nápadným mrknutím na hodiny důrazně potvrdil.

Pan Brouček začal i snášeti důvody pro svůj náhled, ale pohledy hostinského na hodiny opakovaly se tak hustě a okázale, že host nemohl nepoznati tendence jejich. Ukončil tedy svůj výklad posledním douškem a vyšel do lunojasné noci.

Venku zastavil se před chrámem. Byl patrně uchvácen velebnou jeho krásou v magickém osvětlení měsíčním. Klonil se tu napravo, tu nalevo, jako by krásné jednotlivosti vznešené stavby oceňoval z různých stran; chvílemi prohýbal se daleko nazad, jako by chtěl prozpytovat nejvyšší hroty v koruně kamenného obra, a chvílemi nacyloval se zase hluboko vpřed, jako by vzdával hold pokory velebnému jeho majestátu. Ale pojednou upoutal všechnu jeho pozornost zvláštní úkaz. Zpozoroval divnou nejistotu a pohyblivost obrysů: přímky se jaksi kolísaly a vlnily, křivky se lámaly, pilíře pohybovaly se k sobě a od sebe jako štíhlé kmeny lesní větrem; sama věž účastnila se patrným kolísáním v obecném vzruchu, jež těžko bylo vysvětliti jinak než náhlým zemětřesením... Pan Brouček ucítil sám na sobě podobné kolébání a jat bázní spěchal odtud.

Brzy však se upokojil. Úkaz onen byl zřejmě pouhý prelud. Zvolna kráčel dále kolem svatojirského kostela mezi pošmournými budovami směrem ke Starým zámeckým schodům a prodlužoval si požitek romantické noční procházky častými oklikami z jedné strany ulice na druhou.

Pohled jeho zatoulal se bezděky k obloze hvězdnaté a spočinul na krásném úplňku. Klidně a snivě shlížela dolů ta jemná stříbrná tvář s neurčitými rysy, jež vynikaly jen slabě z osvětleného

terče jako vtlačené kresby hostie. Pro pana Broučka měly arci nyní, co se stal hvězdářským ochotníkem, zcela jiný význam. Představoval si v nich ohromná pohoří, rozsáhlé doliny, vyhaslé sopky, zející rozsedliny. Přesto ustoupil opět brzy vědecký interest poetickému dojmu, s nímž se mísil pocit lehké bázně. Pan Brouček měl totiž některé podivnůstky, mezi nimiž byla utkvělá myšlenka, že náleží k lidem podrobeným tajemnému přitažlivému kouzlu Měsíce. Neměl k domněnce své jiného podkladu mimo ten, že probudil se několikrát místo v posteli vedle ní na podlaze. Ale přesto zavíral vždy na noc pečlivě dřevěné okenice, aby nepronikla do ložnice ani nitka potměšilé stříbrné příze, která by jej spícího mohla vytáhnouti kams na větrné štítý domů a voditi po úzkých římsách nad strašlivou propastí.

I teď prochvěla jím na chvíli ona bláhová bázeň. Ale pak si připomenul, že bdí, že v plném sebevědomí údy své ovládá, a není tedy v onom bezbranném, trpném stavu, v němž nebeský zákeřník přepadává své oběti. Upokojiv se, pohlédl domnělému nepříteli směle v tvář a brzy smířil se s ním tou měrou, že v něm nalézal čiré zalíbení. Obrat ten zračil se v úvahách, jež cestou polohlasně pronášel.

Nevypadáš zle, ty bledý brachu tam nahoře! Usmíváš se tak tiše a spokojeně, jako bys neměl ani zdání o starostech a trampotách, jejichž domovem jest naše Země! Ó, jistěže jsou tvoji obyvatelé šťastnější nežli my ubozí pozemšťané. Na tobě není asi domů, které by svým majitelům přinášely více svízeľů a mrzutostí než potěšení, na tobě není mizerných mazalů a barvokazů, kteří patří do blázince nebo do kriminálu, a ne do pořádného domu, kde od nich domácí grešli činže neuvidí, a za to zakusí zlosti, až ho život omrzí. Ty neznáš jistě advokátů a berních úřadů, tvoji bydlitelé neztrpčují si navzájem živobyť úskoky a pomluvami, šejdířstvím a darebáctvím všeho druhu. Na tobě nevycházejí noviny, které by čtenáři každodenně kazily snídani a bouřily žluč politickými jeremiádami a polemikami, zprávami o uprchlých zlodějích a nevypátraných vraždách, o podvodných bankrotech a zasedáních říšské rady. Ostatně, ať na tobě jakkoli, huře nežli u nás nemůže býti najisto. Na Zemi je už k zoufání:

všude lakotná rvačka o sousto chleba, boj stavu proti stavu, zášť národu proti národu, válka všech proti všem. Každý den nějaké neštěstí na dráze nebo nějaký nový zákon — člověk by už věru nejlepe učinil, kdyby dal té blátivé kouli spánembohem!

Za této pesimistické samomluvy došel pan Brouček Starých zámeckých schodů. Přes nízkou zeď zadíval se dolů, kde tměla se spousta domů, z níž trčely různotvárné věže a vížky do jasné záře měsíční. Avšak jen chvílku bavit se tímto pohledem; pak vzhlédl opět ku Měsíci jat nyní skutečně jakousi kouzelnou přitažlivou mocí.

Skoro se ostýchám napsati, co následovalo. Víím, že jsou vědecké předsudky příliš mocné, než aby někdo mé historii uvěřil a nenazval ji hloupou báčorkou. Ale nemohu kvůli předsudkům těm líčiti věc jinak, nežli jak se skutečně zběhla.

Pan Brouček vylezl na zeď a kráčel s okem stále na Měsíc upřeným zvolna po ní. Pod tou zdí táhne se po svahu hradčanského návrší nějaká rozsáhlá panská zahrada, v hořejší, příkřejší části terasovitě upravená a na jednom místě opatřená dvojími kamennými schody, jež v odstavcích od sebe se rozbíhají a zase sbíhají, vroubeny jsouce prolamovaným kamenným zábradlím v barokovém vkusu. Vedou vzhůru k malému zahradnímu domku, jenž vystavěn jest u samé zdi. Možná, že můj popis není zcela přesný; ale nejsem zolistou, abych kvůli dokonalé věrnosti v nejlepším odložil pero a běžel dříve na Hradčany podívat se na ty schody a na ten domek.

Pan Brouček kráčel tedy po zdi k domku. Nevím, je-li střecha jeho nad onu zeď tak málo povýšena, že se na ni člověk bez obtíže dostati může. Jisto jest pouze, že pan Brouček na dotčené střeše vskutku se ocítil. Vylezl na její hřeben, a posadiv se tam rozkročmo, obemknul železnou větrnou korouhvičku. Oko jeho bylo dosud nezdolnou mocí upoutáno k luně a se směsí hrůzy a zvláštní rozkoše začal brzy pociťovat na celém těle působení magické síly. Proti vůli začaly se rozkročené nohy zdvihati nazad, výš a výše, již neseděl jízdmu, nýbrž ležel na břiše vodorovně na hřebenu střechy, drže se rukama pevně korouhvičky; ale vzadu zdvihaly se zvolna jeho nohy do vzduchu, již

zdvihal se i dřík; již celé tělo, taženo silou nezdolnou, vznášelo se kolmo, hlavou dolů a nohama k nebesům, v povětří nad střechou pavilónu, a toliko natažené ruce držely se křečovitě hrotu větrné korouhvičky. Avšak jejich síla byla slabá proti neznámé moci; pustily se posléze a — Newtonova důvtipná vědecká stavba rozpadá se tím v bídné trosky — pan Brouček padal s úžasnou rychlostí — nikoli k zemi, nýbrž směrem od země do nesmírného prostoru světového.

S děsným chvatem zapadala pod ním Praha do hlubiny, mizela se všemi podrobnostmi krajiny v jednotvárném povrchu velikého kruhu, který se rozšiřoval víc i více — ale pan Brouček neviděl již ničeho, neboť smysly jeho obestřela mrákota.

Čtenář již asi tuší z nadpisu, kam pan Brouček dopadl. Ano, pan domácí probudil se ze své mráčky — na Měsíci.

* * *

Tuto první kapitolu a částečně i druhou převzal autor s některými potřebnými změnami z falešného cestopisu Rouskova, poněvadž se jakžtakž shodovaly s pravdou. Ale všechno, pravšechno ostatní, co týž cestopis blábolil o měsíčních trpaslících a příhodách pana Broučka na luně, byly pouhé, čistonité, nesmyslné a nestydaté výmysly Rouskovy, jež důstojně korunoval kapitolou poslední, kdež neostýchal se pronést toto podlé obvinění:

„Milí čtenáři! Stal jsem se obětí mystifikace, která hledá sobě rovné v dějinách naší literatury.

Slyšte! Z celé historie výletu Matěje Broučka do Měsíce jest pravda jen tolik, že člověk ten kdysi po půlnoci skutečně vyšel hápavým krokem z Würflovy hospůdky na Hradčanech, že klikatou poutí ku Starým zámeckým schodům věnoval krásnému úplňku zmatený monolog, že bezúčelně vylezl na zeď, dělící tyto schody od nějaké vrchnostenské zahrady, a že spadl — *nepadal však proti zákonům přírody nahoru do širého prostoru světového, nýbrž zcela přirozeně dolů do řečené panské zahrady*, kde se k ránu probudil s nejšedivějším rozmarem na světě. Vše, pravím: vše ostatní jest pouhá, čirá, nestoudná lež, holá nejapná smyšlenka, kterou mi jmenovaný Matěj Brouček

s neslýchanou drzostí pověsil na nos jedině za tím účelem, aby se mi U Kohouta a Na Vikárce mezi důstojnými sebe přáteli navrch hlavy vysmál.

Dostalo se mi právě nezvratných důkazů, že bídný ten lhář o Měsíc nikdy ani zdaleka nezavadil a že měsícovatost jeho obličeje, jakož i zářivost jeho nosu nesouvisí nikterak s nebeským oním světlem, nýbrž s něčím docela jiným.

A já bloud věřil mu jako Písmu svatému, nastavoval za něho prsa oštěpům učenců! Arci, kdož mohl tušiti dábelický klam za tou boubelatou tváří, která vypadá jako vtělená svatá prostota, a za těma vodnatýma, bleděmodrýma očima, které zdají se hlásat: V sudě pravda!“

Všechny své vlastní lži, kterými snažil se vydati v posměch osobu pana Broučka a veliké jeho objevy, neostýchal se takto zlopověstný onen Rousek k dovršení své drzosti připsati na vrub napadené oběti!

Avšak ponechám již takové jednání spravedlivému soudu všech slušných lidí a podám čtenářstvu v následujících kapitolách *pravdivé* vyličení toho, co vše pan Brouček na Měsíci viděl i zažil a jak se nazpět na zeměkouli dostal.

II/

(PROCITNUTÍ. — NEOBYČEJNÉ ÚKAZY PŘÍRODNÍ A POCHYBNOSTI PANA BROUČKA. — ZEMĚ MĚSÍCEM. — FALEŠNÉ VÁHY NA MĚSÍCI. — ELEGICKÉ ROZJÍMÁNÍ. — PAN DOMÁCÍ TANČÍ KANKÁN. — KAM AŽ SE DOSTALY WÜRFLOVY UZENKY. — LOGICKÉ KOTRMELCE PANA BROUČKA S EFEKTNÍM ZAKONČENÍM KAPITOLY.)

Když mrákoty pana domácího minuly, shledal, že leží na dně jakési skalní rokle. Nad sebou pak uviděl překrásnou noční oblohu s jasnými hvězdami a srpovitým Měsícem. Ale srp ten byl úžasně veliký a tak podivně zbarvený, že pan Brouček nedůvěřoval svým očím.

Ačkoliv si je chtěl pouze promnouti, udeřil se do nich prudce rukama. A když potom usedl, podivil se, s jakou neobyčejnou pružností skoro samoděk se vztyčila, ba spíše vymrštila hořejší polovice jeho těla.

„Co se to děje se mnou?“ pomyslně si s úžasem a znova rozhlížel se vůkol. Nemýlil se prve. Sedí opravdu v okrouhlé rokli, jejíž dno uprostřed se vypíná ve skalní kužel, takže tvar kotliny dosti se podobá obrácené formě na bábovky. Hornina, z níž jest složena, září v nejjasnějším světle denním rozličnými krásnými barvami; ale nahoře rozpíná se tmavá, ba černá obloha noční, v níž myriády hvězd planou báječným leskem jako třpytné démanty, rozseté po smutečném rouchu. Mezi nimi svítí onen podivný půlměsíc — pan Brouček neviděl jaktěživ Měsíc tak veliký, a k tomu není tenhle ani stříbrný, ani zlatý, nýbrž ku podivu pestrý, málem bys řekl, že hledíš zpovzdálí na pěkný, zpola zastřený glóbus.

Pan domácí zavrtěl hlavou, a to mimo vůli tak prudce, že by si málem šiji byl vyvrtnul.

„Panebože, co je to se mnou?“ mluvil k sobě pomaten. „Jsem dnes jako splašený, jako bych měl v těle tisíc ďáblů. A kde to jsem? Nebe plno hvězd a zde v té rokli bílý den — jak je to možná? A tenhle Měsíc — kdo viděl kdy takový hrozitánský a takový strakatý Měsíc! Mám nějaký ztřeštěný sen, anebo jsem ztratil rozum?“

Pan Brouček byl skutečně jako v Jiříkově vidění. Konečně soustředil všechny myšlenky na otázku, co se s ním dalo, než upadl v bezvědomí nebo spaní, které skončilo tímto úžasným procitnutím.

Napjal paměť a brzy zachytil vůdčí nitku: připomněl si rozmluvu s panem Würflem o luně a zastávku před Svatovítským chrámem. Ostatní vzpomínky byly trochu kolísavé a nejisté, ale přece podařilo se mu stopovati svoji pouť ku Starým zámeckým schodům, apostrofu, kterou věnoval Měsíci, chůzi po hřebenu zdi, zlezení zahradního domku a co následovalo, než úžasný pád do nesmírné hloubky či vlastně výšky pozbavil ho smyslů. —

A teď prošlehla mu hlavou hrůzná myšlenka, že byl magickou silou, jíž se odjakživa tak obával, skutečně vytažen až na lunu, kterou za své noční pouti na úkor Země tak nadšeně velebil.

Bránil se té dobrodružné myšlence. Vždyť nikdy ani neslyšel, ani nečetl, že by byl Měsíc někoho vytáhl výše než leda na štít nějaké střechy. A pak — co by tomu řeklo učení o přitažlivosti Země?

„Ne, ne!“ konejšil se, „je to myšlenka bláznovská! Všim je zajisté vinno jen to čertovské Würflovo pivo. Počkejme, podívám se na manžetu! — Hm, deset čárek. — Inu, ovšem, teď je všechno jasné.“

Ale přece nebylo nic jasné. Co pan Brouček spatřoval, mohlo arci za pozemských poměrů býti leda výtvozem chorobně podrážděné obraznosti nebo smyslového klamu; avšak pan domácí cítil, že má hlavu a smysly zcela v pořádku, že je úplně střízliv, ba že navzdor oněm desíti čárkám na manžetě netrpí ani nejmenší stopou nějaké kocoviny.

„É!“ zvolal a vyťal si notný záhlavek, ačkoliv se chtěl jen lehce udeřiti v čelo, „snad mi pomůže —“

Sáhl do náprsní kapsy pro knížku o Měsíci, z níž u Würfla četl, ale ruka zajela tam bezděky s takovou prudkostí, že podšívkou protrhla a knížka trhlinou na klín vypadla.

„Kýho výra!“ zabručel pan domácí. „Což mám najednou rtuť místo krve v žilách? Musím se krotit!“

Ale navzdor tomu předsevzetí pleskl se otevřenou knihou, kterou chtěl jen ku čtení zvednouti, silně do nosu. Když ji chtěl odšinouti, octla se zase až na klíně a dosti dlouho trvalo, než ji vpravil do náležité distance, aby mohl pohodlně čísti.

Utekl se k této knize, poněvadž ji na Zemi přečetl jen povrchně.

Brzy našel tam, že na měsíční obloze září i ve dne hvězdy s koulí nebo srpem Země svorně vedle Slunce. A kde je toto?

Poobrátil se trochu, spatřil na hvězdnaté obloze skutečně i Slunce — vlastně nespatriil, poněvadž musil zavřít oči před úžasně mocnou, oslepující jeho září, účinkující jak ohromné, nad pomyšlení silné elektrické světlo.

Již nebylo pochybnosti, že pan Brouček skutečně dostal se na Měsíc.

„Ó, bože, bože, co jsi to na mne dopustil?“ zaúpěl. „Na Měsíci! Toť strašné! To sahá věru nad lidský rozum. A přece nemohu o tom již pochybovat. Tahle rokle je patrně jedním z těch drobných kráčeříků, kterými je místy povrch Měsíce tak hustě obsypán jako dolíčky po neštovicích. A tamhleten půlměsíc je vlastně Země. — Ach, bože, kdo si mohl pomyslit, že budu jednou na ni pohlížeti z Měsíce, že se pro mne stane sama Měsícem a z výše nebeské bude se ukrutně posmívati mému neštěstí!“

Znovu dal se do knihy, najde-li tam snad nějakou útěchu, ale když se dočetl, že přitažlivost Měsíce činí jen šestinu pozemské, že tudíž našich šest kilogramů váží tam pouze jeden kilogram, odložil knihu s hlubokým povzdechem: „Ach, nyní pochopuji, proč jsem se knihou praštil do nosu. Zdvíhal jsem ji touž silou jako na Zemi, a ona je zatím zde na Měsíci šestkrát lehčí.“

Nebudu dále líčiti směs trapných myšlenek a pocitů, jež nitrem Broučkovým vířily, a podám toliko závěrek jeho samomluvy: „Zde tedy sedíš, chudáku, opuštěn a samotén, na cizím, neznámém světě, více než padesát tisíc mil vzdálen od Země, na které se již nikdy více nevrátíš. Hle, tam předaleko v nesmírném prostranství nebeském na tom divném půlměsíci, který je vlastně Zemí, leží kdesi Praha, stojí tvůj dům a snad klepe právě v tu chvíli hospodyně s ranní kávou na tvoji ložnici... Nedoťuká se, nedovolá se... Dá vypáčiti dveře: postel nedotknutá, po pánovi ani stopy... Nastane hledání po městě, pátrání, vyšetřování — snad padne i na Würfla podezření, že mne obral a vyhodil někam do Jeleního příkopu — a koncem konců rozmnoží moje aféra hezkou již řadu nevysvětlených vražd a neštěstí. V mém krásném domě budou hospodařiti roztomilí moji příbuzní, které jsem na Zemi míval nejraději hodně daleko od sebe. Peníze, kterými jsem si pojistil slavný pohřeb, jsou marně vyhozeny. Ni prostý křížek nezůstane po mně na Zemi; památka moje zajde tam beze stopy. Ledaže snad někdy moji staří kamarádi, jdouce za jasné noci

od Kohouta nebo od Würfla, mezi sebou prohodí: „Bylo to dnes pívko, co? Na tom by ani nebožtík Brouček neshledal chybičky...“ A nebudou tušiti, že ubohý Brouček šplhá zatím po měsíčních kráterech na krásném úplňku, k němuž snivě vzhlíží na hvězdnatou oblohu —“

Pan Brouček zaslzel a oddal se zcela svému žalu.

Ale po chvíli ohlásil se jiný pocit: nehorázný hlad. „Zde toho kamení se nenajím,“ pravil k sobě pan domácí. „Především je třeba, abych vylezl z té proklaté žumpy a rozhlédl se trochu dále po Měsíci.“

Vstal — ba, pěkně vstal! Vyskočil, vymrštil se jako pružcový míč vysoko od půdy. A chtěje se přiblížiti ke svahu kráteru, činil to větrnými poskoky a směkými piruetami, za které by se nemusil stydět ani Mošna. Jeho pozemští přátelé byli by ustrnuli, kdyby byli spatřili obtylou a rozšafnou osobu pana domácího tančiti nejsvižnější pařížský kankán.

„Uf! Uf! Prožluklá měsíční lehkost!“ oddychoval si náš bezděčný tanečník, když přivedl své tělo jakžtakž do rovnováhy.

Vzpomněl si při tom na odloženou knihu. Zvedl ji a vstrčil do pravé náprsní kapsy, poněvadž levá — jak víme — byla protržena. Ale tu zavadil o jakýs balík. Vytáhl jej a vykřikl radostí.

Za své poslední osudné návštěvy u Würfla snědl dva párky vídeňských uzenek s křenem. Poněvadž byly výtečné, poručil si da capo a dal si zabaliti ještě čtyři párky do papíru pro domácí požitek. Tyto čtyři párky objevily se teď před radostným jeho zrakem.

Prohledal naspěch i ostatní kapsy. Na zub nenašel tam sice již ničeho, ale přesvědčil se s potěšením i podivením, že při děsném pádu na Měsíc neztratil ani zbla: tobolka, hodinky s přívěsky — tehdyž nebyly to ještě stříbrné půlměsíčky — nůž s vývrtkou, pivoměr a gumová páska s porcelánovým knoflíkem k označení sklenice, zkrátka všechno bylo na svém místě.

Pan Brouček dal se s chutí do uzenek. Ale poněvadž se mu lehké nohy ustavičně plašily a jídlo při tanci nevalně se daří, uvelebil se opět na zemi, či vlastně na Měsíci, ovšem s náležitou

opatrností, aby příliš prudkým nárazem část k sezení nejpotřebnější snad vážně nepoškodil.

Náš hrdina mžikem slupl tři párky, ale u čtvrtého se náhle zarazil. Napadlo mu totiž: „Což mají-li snad přece učenci pravdu, že není na Měsíci žádného zvířectva ani rostlinstva? Čím bych se tu pak živil? Ó, bože! Musil bych bídne zahynouti hladem a zároveň žízni, poněvadž prý tu není také ani krůpěje vody, neřkuli piva!“

Při té myšlence strnul pan domácí ledovým dechem hrůzy. Ale za chvilku se vzpamatoval.

„Ne, tak zle nebude! Učenci se mohou mýlit. Ba, věru, mýlí se — šeredně se mýlí. Však jsem si myslel vždycky: což mohou páni profesori vědět o Měsíci, o který z nich žádný ani nohou nezavadil. A tu je důkaz: Povídají, že Země všecko k sobě přitahuje — a mne pustila až na Měsíc! Povídají dále, že prý není na Měsíci žádného vzduchu. Kdyby to byla pravda, nemohl bych zde dýchat — a hle! Jsem dosud bohudíky živ a zdrav!“

Tato úvaha potěšila pana Broučka nadmíru.

„Tedy žádné přílišné strachy, Matěji!“ povzbudil se skoro vesele. „Ten poslední párek schováš sice pro kmotra Příhodu; ale na nejhorší nemusíš ještě pomýšlet. Je-li na Měsíci vzduch, je tu jistě také voda, a je-li zde voda, jsou tu i byliny a dojista i zvířata. Ba, svou hlavu dávám v sázku, že zde žijí také nějakí rozumní tvorové, jako jsme my lidé na Zemi. Vždyť to dá rozum, že musí být Měsíc obydlen. K čemupak by jinak byl? Či snad jen k tomu, aby nahlížel necudně do oken hezkým děvčátkům nebo aby svítil mokřým bratrům na cestu z hospody? A jsou-li na Měsíci rozumní obyvatelé, musí se také něčím živiti a něco pít. A že *rozumní* tvorové nepijí jen vodu, rozumí se samo sebou.“

Tento logický circulus vitiosus rozjařil pana Broučka tou měrou, že vyskočiv neopatrně, skoro na sáh do vzduchu vyletěl.

A když nazpět dopadl, zatmělo se náhle vůkol něho a cosi zašumělo nad jeho hlavou.

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.